Carissimi

Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek VI. évfolyam, 2015/5., október

Integráló iskolai környezet

Cipár Vilma önkéntes segítő

Bárczi Gusztáv, a magyar gyógypedagógia megalapozója

Segítőkutya-bemutató és érzékenyítő tréning Dunaszerdahelyen és Diósförgepatonyban 19–21. o.

Tartalom

Szászi Zoltán: Tanulni bölcsességet… 3
Dr. Kiss László: A magyar gyógypedagógia megalapozója – Bárczi Gusztáv 4
Szív kell hozzá – bemutatjuk Cipár Vilma önkéntes segítőt 6
Marosi Anita: Palackba zárt szellem 9
Sztakó Zsolt: Erik 11
Fazekasné dr. Fenyvesi Margit: Az egyéni bánásmód megvalósítása integráló iskolai környezetben I. 12
Mészárosné Lampl Zsuzsanna: Segítsünk egymásnak! Kérdőíves felmérés 15
Szabó Mónika: Alternatív kommunikációs fejlesztőeszközök 16
Harmincöt éve az értelmi sérültekért 18
Formálni a társadalmat – segítőkutyabemutató és érzékenyítő tréning 19
Bauer Edit: A családok jövője – a jövő családjai 22
Hóka Rozália: Fogyatékosságtudományi kutatások 23
Szász Emese: Együtt a fogyatékkal élőkért 24
Postánkból: Egészségnap Pozsonyban
Kultúrával az akadályok ellen – meghívó 26
Magyar–szlovák és szlovák–magyar szótár 27

Címlap és hátsó borító:
Zuzana Kolláriková felvételei
a Képzőművészeti szalonon készültek.

Carissimi – Esély fogyatékos és egészségkárosodott embereknek. Kiadja a Szlovák Humanitárius Tanács (vydáva Slovenská humanitná rada, Budyšínska 1, 831 03 Bratislava; IČO: 17 316 014) a Carissimi Nonprofit Alappal együttműködve. Felelős szerkesztő: Tóth Erika. Nyelvi szerkesztő: Szórád György. Szakmai tanácsadók: prof. MUDr. Kovács László DrSc, MPH, tanszékvezető egyetemi tanár, Comenius Egyetem; Mgr. Köböl Tibor szociális tanácsadó, Izomsorvadásos Betegek Országos Szervezete, tel.: 0948 046 672; PaedDr. Strédl Terézia PhD, adjunktus, tanszékvezető, Selye János Egyetem. Grafika, tördelés: namedia – Nagy Attila. Nyomja: Valeur Kft., Dunaszerdahely. Terjeszti: Direct Marketing, a. s., Bratislava. Levélcím: Carissimi, Bučinová 14, 821 07 Bratislava. Telefon: +421 907 812 236. E-mail: carissimi.lap@gmail.com. Honlap: www.carissimi.sk. Ingyenes kiadvány. Megjelenik kéthavonta, 1400 példányban. ISSN 1338-2438, ISSN 1338-2446 (online). Engedélyezési szám: EV 3982/10. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Tanulni bölcsességet...

Bárki elérheti, de senki meg nem tarthatja. Az öregségről lenne szó, erről az igazán érdekes, talán messziről félelmetesnek tűnő, de földi pályánknak szerencsés esetben egyik akár legértékesebb életszakaszáról, amikor már a megszerzett bölcsességet mint érett gyümölcsöt saját és ismert ízként érezheti az ember szájában, s a kimondott szavakat a bölcsesség jegyében formálja. Ez az a kor, amit van, aki békésen fogad, belenyugvással, szépen, türelemmel. Olyanból is biztosan sok van, aki már az öregség előjeleitől is aggályos lesz, s mint az ifjan ragyogón hamvas arcú sztárok, már megereszkedve kissé, fiatalosra műtteti magát, kivasaltatja ráncait, elveszítve ezzel az igazi, eredeti arcát. Sokan vannak, akik megijednek és félnek, ők az idő múlását nehezen elfogadók, akik örökifjúként próbálják élni a mindennapokat. S vannak, akik legyintenek csak bölcsen, minden hívságot ellegyintve maguktól. Ők azok, akik a kort már megélték s megértették. Tudják, nem kell félni, mert az élet íze naponta más és más, míg észlelni, élni tud az ember. A változó ízek meg? Hol méz, hol mandula, hol fanyar vadszilva, savanykás som. Szokja azt a nyelv. Ha olykor óvatoskodva is.

Így félszáz év betöltése után, október lett nekem az a hónap, amikor lassulok, lecsendesülök, elmerengek. Húzódok a melegítő régi emlékekhez, bújok bele a múltba, gyerek- és ifjúkoromba, ott kutatom elő az elpergett nyarak perceit. Szedem a gyümölcsöt. Mérlegelem, édes vagy kesernyés-e a termés, az én e nyári termésem. A régiekre is gondolok ilyenkor, a gyerekkoromban látott, komótosan dolgozó vénjeimre, akiknek lassú, pontos mozdulatai, a ritmusuk, halkabban szóló hangjuk máig elevenen bennem él.

Hogyha október volt, ők, ezek a régiek, az enyémek, olyan szelíden mosolyogtak az ősszel, és az utolsó nyár erejét lassan engedték el. Mint a felhőkkel száguldó ökörnyál, ami beleakad az utolsó levelekbe a fák csúcsán. Így szépítgetném őket magamban? Meglehet! Az idei nyár is elsuhant. Szedem a gyümölcseit. Láttam utazásaim alatt, hogy megbolydult a világ. Hogy hazátlanok, elesettek bujkálnak kopárodó kukoricásokban. Kerestem a helyem, a békém ebben a világban. Anyám szerint mindig a béke a legfontosabb, ő csak jól tudja, gyerekkorának egészét a második világháború árnyalta be. Még most, bő hetven évvel a vége után is összerázkódik, ha alacsonyan szálló permetező, műtrágyázó gépet hall. Neki ajándék volt ennek a hetven évnek a békéje. Ha keserves volt is benne pár évtized, akkor is. A nyár, az idei nyár gyümölcsei maradandóak a számban. Láttam kecskepásztor öregeket Szerbiában kopár kis bokrok alatt tenyérből eszegetni. Talán százéveshez közelítő bolgár cigányasszonyokat körtáncot, kólót táncolni. Láttam koldust Bécsben, akit itthonról ismerek, s tudom, van gyereke, unokája. Láttam beteg és magatehetetlen embereket, akiknek utolsó mosolyát egy, a kórház folyosóján átbicegő, kék copfos kislány csalta elő, ahogy nagy komolyan kopog végig a kövön. Még béke volt idén nyáron, még méz- és mandulaízű, édes béke. Amit az öregektől tanultam meg becsülni! Túl vagy már a felén – mondják az én öregjeim, s bizony félszáz után már túl van az ember nem is a felén, hanem a kétharmadán az életnek. A pálya íve hol van? Leszáll már, vagy emelkedik még? Az idő fogaskerekei közé szórt vágyak elporladnak. Marad az íz, a nyarak utáni vágy, a sárguló helyett a viruló, üde zöld kívánása.

Meg akarom tartani az arcom. Hasonlítani kezdek az enyémekre. Kiknek arcát már csak fotók őrzik. Lassulok, merengek. Október van. Tanulnám a bölcsességet!

Szászi Zoltán

A magyar gyógypedagógia megalapozója: Bárczi Gusztáv (1890–1964)

Nem vagyok híve az évfordulós megemlékezéseknek – kicsit nekrológszagúak. Kétségek közt tervezgettem Bárczi Gusztáv születésének 125. évfordulóját is apropóul felhasználni. Aztán kezembe került a Carissimi legfrissebb száma. A halmozottan akadályozottak foglalkoztatásának, fejlesztésének lehetőségei című dolgozat lábjegyzetében olvasom, hogy Márkus Eszter szöveggyűjteményének kiadója: „Budapest, BG Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola". BG – vajon hány olvasó tudja, kit takar ez a rövidítés? Márpedig a BG mögé rejtett személy több oknál fogva is megérdemli, hogy nevét Szlovákiában is minél többen ismerjük.

Bárczi Gusztáv 1890. szeptember 13-án született Nyitraudvarnokon (ma: Dvorníky), a helybéli tanító, Kratina Gusztáv és Szabó Teréz gyermekeként. Atyja példáját követve ő is a pedagógusi pályára készült: 1910-ben elvégezte a lévai tanítóképzőt. Egy évig Vajkon (ma: Lúčnica nad Žitavou) tanítóskodott, majd beiratkozott a budapesti Gyógypedagógiai Tanítóképzőbe, és ott 1913-ban oklevelet szerzett.

További pályafutásának megértéséhez érdemes visszapillantani – Kapronczay Károlynak 1974-ben, a budapesti Orvosi Hetilap hasábjain megjelent tanulmánya alapján – a gyógypedagógia korábbi fejleményeire. A gyógypedagógia három nagy alapterülete: az értelmi, a látási és a hallási fogyatékosok problémái közül legkorábban a látási fogyatékos és vak gyermekek oktatása indult be, a 19. század első harmadában. Az első, vakokat oktató intézményt egy pozsonyi polgár, Beitl Rafael hozta létre a koronázó városban, 1825-ben. Két év múlva Pestre helyezték az intézetet. Az értelmi fogyatékosok iránti érdeklődésnek is emberbaráti, jótékonysági indítékai voltak. Egy derék tanító, Frim Jakab (1852–1919) 1875. november elsején nyitotta meg Rákospalotán Munka nevű intézetét, amely 1877-től „a magyar hülyék első nevelő- és ápolóintézete" nevet viselte. 1876-ban pedig alapítványi pénzből megnyílt az Izraelita Siketnémák Budapesti Országos Intézete. Jakab öccse, a szintén tanító Frim Antal (1855–?) 1885-ben siketnéma-magániskolát nyitott Pesten, s Magyarországon elsőként kidolgozta a siketnémák és nagyothallók oktatásának alapelveit (gyógypedagógiáját).

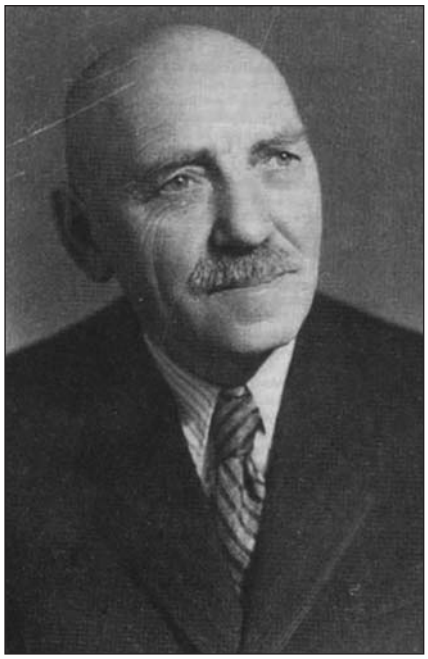

A leírtakból jól látható, hogy a gyógypedagógia kezdeményezői többnyire „egyszerű" tanítók voltak, akik módszereiket saját tapasztalataik, illetve – a szerencsésebbek, mint pl. Frim Jakab – nyugati tanulmányutakon szerzett ismeretek alapján dolgozták ki. Egyetértünk Kapronczayval: a gyógypedagógia fellendülése csak akkor következhetett be, amikor az orvostudomány képviselői is bekapcsolódtak a fogyatékosok oktatásának, ellátásának folyamatába.

És itt térjünk vissza Bárczi életútjának ismertetéséhez. Ő is felismerte ezt a körülményt, és szaktanítói oklevéllel a zsebében úgy döntött: a továbblépéshez alapos orvosi ismereteket kell szereznie. Ezért 24 éves fejjel beiratkozott a pesti orvosi karra. A szűkszavúbb életrajzok magyarázat nélkül közlik, hogy csak 1921-ben vehette át az orvosi oklevelet. Ám ha feltüntetjük a medikusi évek kezdetét, az 1914-et, hamar megtaláljuk a magyarázatot a hétéves „tanulásra". 1914-ben ugyanis kitört a – ma I. világháborúnak nevezett – világégés, és Gusztávnak is be kellett vonulnia. Komoly sérülést is szenvedett, majd hosszasan betegeskedett. Ezért válhatott csak 31 éves korában orvossá.

Orvosi diplomával a kezében nem a hasznot ígérő praxis mellett döntött. Ekkor már egyértelműen a gyógypedagógusi hivatás lebegett szeme előtt. Fő érdeklődési területévé a hallásfogyatékosság válik, ezért a fülész szakorvosi képesítést is megszerzi. Palotás Gábor dr. így ír Bárczi életének e szakaszáról az Orvosi Hetilapban, 1992-ben: „Életének ezen szakaszát a halláskárosodottak rehabilitációja tölti ki. Igyekszik tökéletesíteni az alkalmazott módszereket, világosan látja, hogy az emberi kommunikáció kialakítása az egyetlen út, érzi, hogy hallásfogyatékos ember csak így integrálódhat a halló társadalomba … a beszéd kialakítása ad lehetőséget arra, hogy a halláskárosodott gyermek intellektusa fejlődjék".

Bárczi kitűnő segítőre talált a már akkor nemzetközi hírű fülészdoktor-

ban, Török Bélában (1871–1925). Török 1913-tól volt a budai Új Szent János Kórház fülosztályának vezetője. Közösen küzdöttek az első magyar Nagyothalló Intézet létrehozásáért, amely Budán nyílt meg 1925-ben.

Bárczi fülészként is maradandót alkotott. 1934-ben a VI. Nemzetközi Phonetikai és Beszédgyógytani (logopédiai) Kongresszuson nagy figyelmet keltő előadást tartott Surdomutitas corticalis címmel. Az első szó a siketnémaság orvosi neve, a második pedig az (agy)kéreg – cortex – nevéből képzett jelző. Palotás dr. így értékeli Bárczi közlését: „… megsejtett valamit abból, ami ma már bizonyított tény, nevezetesen, hogy az agykéreg bizonyos struktúrái eredetileg genetikusan meghatározott funkcionális teljesítményekre csak akkor válnak képessé, ha a fejlődés bizonyos szakaszában megfelelő mennyiségű ingert kapnak". Bárczi figyelt fel tehát arra, hogy a halláskárosodás helye bizonyos esetekben nem a fülben keresendő, hanem a kevés ingert kapó agykéregben: ez a(z agy)kérgi siketnémaság. Egy évvel később, 1935-ben Bárczi a Magyar Gyógypedagógia című lap hasábjain leírta „gyógypedagógiai befolyásolásának" módjait is. Az ő módszereit követve az igen korai hallásfejlesztés bámulatos sikerekre képes. Sok évtizeddel később a világ legismertebb laboratóriumai felderítették a beszéd mozgásérzetének szerepét a beszédmegértésben, vagyis igazolták Bárczi feltételezésének tudományos és gyakorlati érvényét.

Bár doktorunk sosem feledkezett meg orvosi mivoltáról, fő hivatásának a tanítást tekintette. Pl. az 1935-ben kiadott Az egészségvédelmi nevelés vezérkönyve címoldala így tünteti fel a szerzőt: „Dr. Bárczi Gusztáv pedagógus-orvos". Ez idő tájt megjelent egészségtankönyveiben központi helyet kap a megelőzés (prevenció) gondolata. Ez a pedagógusi vonal csak felerősödik 1937 után, amikor is kinevezik őt a főiskolai rendszerű Gyógypedagógiai Nevelőintézet igazgatójává. Igazgatása alatt lett, 1942-ben, az intézményből tanárképző főiskola.

Bár kora miatt már nem kellett fegyvert fognia, a II. világháború után ismét nagy kihívás várt reá. Nemcsak a tanárképző épülete, hanem az egész magyar gyógypedagógiai iskolarendszer is romokban hever. „Hihetetlen energiával lát hozzá az újjáépítéshez. E munkája nem korlátozódik a főiskolára s a hozzá kapcsolódó gyakorlóiskolára, hanem kiterjed az egész magyar gyógypedagógiai iskolarendszer újjáépítésére" – állapítja meg Palotás dr. Kevésbé köztudott, hogy ő adott otthont a ma már világhírű mozgásterápiai intézet elődjének: Pető András az ő intézetének falai közt kezdte meg tevékenységét.

Az ekkor már méltán nemzetközi hírű Bárczit kérték fel az „imbecillisek", azaz a középsúlyos értelmi fogyatékosok intézetének megszervezésére Brandenburgban (akkoriban Német Demokratikus Köztársaság, ma Németország). Az intézetet Bárczi Hausnak (Bárczi-ház) nevezték el.

Bárczi azonban nemcsak kitűnő szervező, hanem jeles tankönyvíró is volt. Szakirodalmi munkássága a gyógypedagógia szinte minden területét érintette. Íme, legfontosabb munkáinak címe, zárójelben az első megjelenés éve: Testünk és egészségünk (1926); Egészségtani próbatanítások (1928); A magyar beszédhangok képzése (1928); Az egészségvédelmi nevelés vezérkönyve (1935); A siketség átöröklődése és az ezzel kapcsolatos praeventio (1936); Hallásébresztés – hallásnevelés (1938); Gyakorlati fonetika és hibás beszédjavítás (1950); A kiejtés, az olvasás és az írás tanításának fiziológiai vonatkozásai a gyógypedagógiai nevelők számára (1954); Általános gyógypedagógia (1959). Kapronczay Károly kiemeli, hogy az 1928-ban megjelent A magyar beszédhangok képzése volt az első olyan munka, amely röntgenfelvételekkel illusztrálta az egyes beszédhangok bemutatását. (Mint ismeretes, a röntgensugárzást 1895-ben fedezte fel a német Conrad Röntgen.)

Bárczi sokoldalú pedagógusi, orvosi, szervezői munkásságát a kortársak is elismerték: 1953-ban Kossuth-díjat kapott, országgyűlési képviselővé választották. A parlament egészségügyi bizottságának tagjaként minden jó ügyet támogatott. Ott volt a Magyar Pszichológiai Társaság megalapítói közt.

Illene pár szót ejteni Bárczi Gusztávról, a magánemberről is. Sajnos, mint általában az igazán nagy személyiségek, ő sem hagyott ránk emlékiratot, önéletrajzot. Egykori tanítványa, a többször említett Palotás dr. „végtelen humanista embernek" ismerte meg őt. Humanizmusának legszembeötlőbb tanúsága: 1944-ben intézetében számtalan üldözött zsidó gyermek talált menedéket. 1945 után pedig sok olyan fiatalt alkalmazott, akik számára nem lehetett hely a hatalom felsőoktatási intézményeiben. Említésre méltó, hogy sosem feledkezett meg felvidéki gyökereiről. 1957-ben egy nemzetközi konferencián, Prágában szlovák nyelven adott elő. Hasonlóan lepte meg 1958-ban körmöcbányai hallgatóságát is.

Méltán őrzi tehát az 1964. augusztus 9-én Budapesten elhunyt Bárczi Gusztáv emlékét mind a magyar, mind a szlovák (gyógy)pedagógus- és orvostársadalom. Mind a magyar, mind a szlovák életrajzi lexikonokban szerepel, és mint a község leghíresebb szülötte részletes életrajzzal van jelen a 2014-ben megjelent A tudomány apostolai című, Lacza Tihamér által összeállított kötet Nyitraudvarnok címszavánál is.

Legyünk büszkék földinkre. Megérdemli!

dr. Kiss László

Szív kell hozzá

Bemutatjuk Cipár Vilma önkéntes segítőt

A Szlovákiai Értelmi Sérülteket Segítő Társulás megalakulásának 35. évfordulójára emlékező pozsonyi konferencián találkoztam Cipár Vilmával. A helyszín nem véletlen, hiszen hosszú évek óta önzetlenül segíti az értelmi sérült embereket, hozzátartozóikat, a velük foglalkozó intézményeket és szervezeteket, köztük a Szűcs Teréz vezette párkányi szervezetet. Ismerkedjenek meg ezzel a csupa szív emberrel.

„Mikor a forradalom után önkéntes segítő lettem, egy tátrai üdülés alkalmával ismertem meg ezeket a nagyszerű, áldozatkész anyákat: Szűcs Terikét, Alenka Hricovát, a betléri szervezet létrehozóját vagy a későbbi tornász, Gizka Bilíková édesanyját, Milka Bilíkovát – kezdi a visszaemlékezést. – Nem győztem csodálni őket. Az ember azt várta volna, hogy rosszkedvű, keserű emberek, ezzel szemben életerős, eltökélt fiatalt anyákkal találkoztam, akik készek voltak mindent megtenni értelmi sérült gyermekükért. Örülök, hogy jó pszichológusként felismertem a bennük rejlő óriási erőt, kitartást."

Cipár Vilma lányával és unokájával

A szülői ház mintája

„Sok anyával még Mária Šustrová doktornő (a pozsonyi Down-szindróma-rendelő vezetője, a Szlovákiai Down-szindróma-társaság alapítója, évekig elnöke – a szerk. megj.) révén ismerkedtem meg. Meghívta a férjemet (Miroslav Cipár festőművész – a szerk. megj.), hogy tartson a gyermekeknek művészetterápiát, és megkérte őt, hogy készítse el a szervezet logóját. A foglalkozásokra én is vele mentem. Akkor még semmit sem tudtam a sérült gyermekekről, nem tudtam, hogyan kell velük viselkedni, és nemigen voltak ismereteim a Down-szindrómáról sem. De megérintett a hatalmas anyai szeretet, a szülők ereje, és azt mondtam magamban: »Istenem, milyen boldog anya vagyok, egészségesek a gyermekeim, az unokáim, jó férjem van, ezt valahogy meg kell hálálnom!« Akkoriban részmunkaidőben dolgoztam, minden szabad időmben ott segítettem, ahol szükség volt rá. 1991-ben kezdődött, sőt korábban, amikor még nem beszéltek önkéntesekről és civil szervezetekről, ugyanis ezt férjem is, én is a szülői házból hoztuk. A férjem kiszucai származású, szülei segítettek, ahol csak lehetett. Főleg a háború után, amikor felégették a településüket, és a férfiakat kivégezték, a Cipár-ház, amely kissé távolabb volt, nem égett le, sokaknak nyújtott menedéket. Nálunk ugyanez volt a helyzet. Még a háború előtt születtem Pozsonyban, és majdnem tízéves voltam, amikor a háború utáni szörnyű időszakban elkezdődtek a kitelepítések és deportálások. A mi családunkat is érintették: a nagymamám magyar volt, Bősről származott, az apai ág pedig német. Édesanyám akinek csak tudott, segített, hogy ne kelljen Észak-Csehországba menniük. Szörnyű, kegyetlen dolog volt a magyarok deportálása. Édesanyám legidősebb nővére Ústí nad Labembe ment férjhez; amikor nála nyaraltam, gyakran találkoztam ott magyarokkal, ő segítette őket. Mi azért menekültünk meg a Magyarországra való áttelepítéstől, mert édesapám kiváló szakember volt a parkettagyárban, szaktudására a németeknek és az oroszoknak egyaránt szükségük volt, ezért kivételt kapott. Tehát már jóval 1991 előtt megtanultam, milyen segíteni, amikor még szó sem volt önkéntesek képzéséről. Ha valakinek nincs a vérében, nem szívből teszi, azt hiába tanítják meg arra, hogy mit mondjon, mit csináljon. Ehhez valami többlet kell, amit a szülői házból hoz az ember, és ott van mélyen, legbelül a szívében. Lehet empátiának nevezni, de ha nekem jobb a helyzetem, egészségesebb vagyok, kötelességem segíteni. Ahogy a Biblia tanítja. Ez nálunk benne volt a levegőben, ez volt a család krédója. Nem állítom, hogy a fiatal önkéntesek nem tanulják meg, mi a teendőjük, de éppen azoknál tapasztaltam, akik sérültekkel foglalkoznak, hogy bár segít neki öltözködni, ellenőrzi, hogy megmosta-e a fogát, éppen az a szikra hiányzott, hogy Zsuzsinak vagy Józsinak a szemébe nézek, megsimogatom őket, megkérdezem, mire van szükségük, vagy jóéjt puszit adok nekik, mint az anyukájuk."

A Nemzetközi Nőklub

„Visszatérve az említett anyákhoz: Szűcs Terike abban volt különleges, hogy bár a nulláról kezdte, az évek során egyre több tapasztalatot szerzett, és nem adta fel. Párkányban nehezebb, mint Pozsonyban, ahol elég végigjárni két lakótömböt, és már kész a szervezet. Neki a környező falvakban kellett megtalálnia a rászorulókat, kitartásra, türelemre volt szüksége. Megtanulta az internet használatát, meg kellett teremtenie annak lehetőségét, hogy a szülők, akik napi 24 órán át a gyermekükkel vannak, egy kis levegőhöz jussanak. Segítettem neki, ahogy csak tudtam. Én mindig szurkoltam azoknak, akik nem Pozsonyban éltek. Amikor 12 évig a Nemzetközi Nőklub karitatív bizottságának tagja voltam, sokat utaztam az országban. Szörnyű állapotokkal szembesültem, főként Dél-Szlovákiában. Az ekecsi intézetben láttam, hogy az értelmi és mozgássérült gyermekeknek otthont adó kastély épülete milyen borzalmas állapotban van. Egy zuhanyozó és két fürdőszoba volt benne. Nem beszélve azokról a magatehetetlenekről, akik az emeleten laktak. Nem látták a napot, a kertet. Megértettem én a gondozókat is, hogy nem tudták levinni őket, hiszen nem volt lift. Ezekről az utakról hazaérve napokig nem tudtam aludni. Nagyon megterhelő volt dönteni a támogatásról, mikor érkeztek a kérések, és egyszerre tíz helyen kellett volna segíteni. A német konzul feleségétől, akinek nemzetközi tapasztalatai voltak, megtanultam, hogy a karitatív munkában is rendnek kell lennie. Először pénzt kell szerezni, aztán el kell dönteni, kit támogatunk a kérelmezők közül, majd pedig ellenőrizni a számlákat, hogy a pénzt arra költötték-e, amire kérték. A forradalom után nagy volt a lelkesedés, megszólítottam a legjobb képzőművészeket, férjem kollégáit, hogy segítsenek. Mindenki szívesen ajándékozott képet vagy szobrot, ezek elárverezésével teremtettük elő a pénzt, amelyet aztán szétosztottunk. Mindig arra törekedtem, hogy a pénz lehetőleg Pozsonyon kívülre kerüljön, hogy vidéken is létesülhessenek nappali foglalkoztatók, s általuk az anyák pár órára tehermentesítve legyenek. Lehetővé tettük, hogy ezek a gyerekek eljussanak Pozsonyba, például színházi előadásra, hiszen ide többnyire csak orvoshoz jöttek. Nagyon fontosnak tartottuk, hogy a pénz odaítélése előtt elmenjünk helyszíni szemlét tartani. Elégtétel volt számomra, hogy mindig bebizonyosodott: azoknak, akikért lobbiztam, legyen az Ekecs, Nagymegyer, Párkány, Betlér vagy Kassa, valóban nagy szükségük volt a támogatásra. Amikor a bizottság egyik holland tagja meglátta az ekecsi intézet – nem részletezem, milyen állapotban levő – konyháját, a sajátjából adományozott nekik nagyobb összeget.

Az egyhetes üdülések alkalmával arra törekedtünk, hogy a gyerekekkel kitűnő asszisztensek legyenek, a szülők meg maradjanak otthon, hogy legalább egyszer egy évben kicsit kipihenhessék magukat. Egy prágai orvos ismerősöm, dr. Šturma hangsúlyozni szokta, hogy nemcsak a gyermeknek, hanem a szülőnek is szüksége van segítségre. A forradalom után sikerült náluk törvénybe iktatni, hogy a gyermek 6-7 éves koráig, míg nem kerül speciális iskolába, az anyának joga van heti egy szabadnapra. A kicsit elviszi a nappali foglalkoztatóba, és mint ahogy a doktor úr mondta, ha hazamegy, és feltett lábbal pihen, már akkor is tettünk érte valamit. Persze – fűzte hozzá mosolyogva – a legtöbb anya intézkedik, végzi az elmaradt munkákat, a szüleit látogatja; de legalább biztonságban tudja gyermekét. Nálunk is szükség volna ilyesmire. Tapasztalatból tudom, hiszen amikor már idegenvezetőként dolgoztam, és éppen nem voltak turisták, jómagam is segítettem anyukáknak azzal, hogy legalább egy órára elvittem a gyermeküket, hogy valamit el tudjanak végezni otthon."

Indiában

„Kémia–fizika szakos diplomával Somorján tanítottam egy évig, majd egymás után jöttek a gyerekek. Közben egy hihetetlenül gyönyörű dolog történt. A férjem megnyert egy nemzetközi pályázatot: egy indiai gyermekkönyvkiadó Európában keresett illusztrátort. Ez volt az az időszak, amikor Indira Gandhi célul tűzte ki a lányok iskolai képzését. A férjem nélkülem és a gyerekek nélkül nem akart kiutazni, így mi is vele mentünk, de megvártuk, hogy a lányunk itthon megtanuljon írni-olvasni. Ez 1971-ben volt. Indiában kulturális sokkot éltem át, angolul sem tudtam, iskolát kerestünk a gyerekeknek. Teljesen kimerültem, néha azt sem tudtam, hogy hívnak, meg is betegedtem. Azt hittem, megbolondulok, látva magam körül a nagy nyomort, aludni sem tudtam. Két kisgyerek, nyelvi nehézségek, háború – India és Pakisztán között –, elsötétítés, cukorfejadagok: szörnyű volt. Nem tudom, mi lett volna velem, ha nem segít egy indiai barátnőm, aki a férjem munkatársa volt a kiadónál. Itthon aztán én másoknak adtam vissza a tőle kapott segítséget. Ott sokat tanultam a karitatív tevékenységről. Amit mi átéltünk Indiában, sokan el sem hiszik. De itt vagyok. Eredetileg öt évre szólt a meghívás, de a háború miatt csak másfél év lett belőle. Meg a férjemnek túl lassú volt az ottani tempó. Dinamikus ember, és Indiában minden vontatottan ment; szörnyű hosszúnak érezte az ott töltött időt. Én viszont már maradtam volna. Javult a helyzet, mikor már tudtam a nyelvet, megtanultam, mi hogyan működik, a gyerekek kiváló angol iskolába jártak. Sok jó barátunk volt."

Újra itthon

„India teljesen megváltoztatta a gondolkodásomat. Hazatérve már nem mentem vissza a katedrára. Elvégeztem az

idegenvezetői tanfolyamot, és 16 évig a Čedoknál dolgoztam, főként prágai vendégeket kísértem Budapestre és a Balatonra, jó hasznát véve magyartudásomnak. A forradalom után egyre kevesebb lett az időm. Már korábban is elborították a férjemet a kötelezettségek, sokat segítettem neki; viccesen azt szoktuk mondogatni, hogy fizetés nélküli titkárnője vagyok. Aztán mindkettőnk szüleiről kellett gondoskodnom, így fokozatosan abbahagytam az idegenvezetést. Majd jött a nemzetközi nőklubbeli tagság: a kezdetektől belevetettem magam a munkába. Intézkedtem, szerveztem, ha új tag érkezett külföldről – akkoriban még nemigen lehetett az utcán angolul tudó emberekkel találkozni –, szívesen segítettem neki, hiszen Indiában magam is megtapasztaltam, milyen érzés idegen helyre kerülni. Bár már nem veszek részt a munkájukban, még mindig előfordul, hogy tanácsot kérnek tőlem.

Szűcs Terézzel egy kiállításon

A sérültekkel továbbra is állandó kapcsolatban vagyok. Lassan harminc éve ismerem, egy időben személyi segítője voltam és jelenleg is kétnaponta találkozom a Down-szindrómás Zuzka Dvořákovával, akinek naplóiból két könyv is megjelent. Olinka Rejholcová táncpedagógus, az Ifjú Szivek volt táncosa eljött egyszer a Vöröskereszt utcai nappali foglalkoztatóba, és fantasztikus tehetséggel megtanította a sérült fiatalokat táncolni, majd meghívta különböző néptánccsoportokban szereplő barátait, s azok itthon és külföldön egyaránt felléptek velük. Egy-egy párost egy sérült és egy ép táncos alkotott. Fellépéseiket a Nemzetközi Nőklub is támogatta, hiszen ez Európában egyedülálló kezdeményezés volt. Zuzka nagyon jó táncos volt, de kissé befelé forduló, és az élményeiről naplót vezetett. Jó megfigyelései voltak, ügyesen fejezte ki magát, ezért Šustrová doktornő és egy pszichológusnő javaslatára elhatároztuk a napló könyv alakban való megjelentetését. Az iskolai füzetekbe írt szöveget nehéz volt olvasni, így Zuzka olvasta fel nekem – naponta eljárt hozzánk –, én kézzel leírtam, a fiam pedig számítógépbe vitte át. Gyönyörű könyv lett belőle. Nyitrára is járok, bár már ritkábban, mint azelőtt. Ott él Gizka Bilíková, a kiváló tornászlány. Őt a Down-szindrómáról szóló első kongresszusra kísértem Jeruzsálembe. A világ minden tájáról voltak ott fiatalok. Gizka Juraj Šusterrel lépett fel. A közönség csodálta őket: sérülteket még nem láttak így táncolni."

Sok még a tennivaló

„Az utóbbi években jelentős változások történtek a sérült emberekkel kapcsolatban. Az egyik, hogy már tudunk róluk. Már nem fordul elő, hogy ha a városban Down-szindrómás gyermekkel találkozik valaki, megbámulja, és mongoloidnak nevezi. Úgy tettünk, mintha nem is léteznének, mintha nem volna közünk hozzájuk, eldugtuk őket az emberek szeme elől, távol Pozsonytól, félreeső, szörnyű helyekre. Ebben alapvető változás következett be. A fiatalok speciális olimpián szerepelnek, szépek a görbe tükrök napjai, a javukra végzett gyűjtések, sok szakmunka foglalkozik velük, felvilágosító kampányok folynak, fellépnek a tévében. Ebben nagy az előrehaladás, de még csak az elején vagyunk, sok még a tennivaló. Tanúja vagyok annak, ahogy a sérültek nemzedéke öregszik. És nemcsak ők, a szüleik is. A 83 éves, Alzheimer-kórban szenvedő anya és 53 éves sérült lánya helyzete szinte elviselhetetlen. Mindketten segítségre szorulnak, de gyakorlatilag csak a szomszédasszonyuk és én segítünk nekik. Általában elmondható, hogy javult a korai ellátás, az integráció, de arra is gondolni kell, hogy ezek a gyerekek felnőnek. Nyugaton természetes, hogy vannak lakóotthonok azok számára, akik betöltötték 18. életévüket, s ott segítséggel, de önállóan élhetnek. Mi még csak az elején tartunk ennek. Nagy nehezen működik két-három ilyen Pozsonyban, de mi van Párkányban, Betléren, a járási székhelyeken? Ilyen gyermekek továbbra is születnek, és gondolni kell arra, hogy az értelmi sérülés nem jelenthet örök kirekesztést. Mindenki képes valamire. Az az érzés, hogy hasznos vagyok, van saját pénzem, és eldönthetem, mire költsem, nagyon fontos. Hosszú út van még előttünk. Azt szoktam mondani, hogy ha a parlamentben 5-6 olyan szülő ülne, akinek sérült gyermeke van, sokkal könnyebben születnének az érdekükben törvények.

Az elmúlt két évben betegeskedtem, az orvosokat jártam, de már rendben leszek. Indiában megtanultam, hogy soha nem szabad azt mondani, hogy »ezt nem élem túl«. Mindent túl lehet élni.

Sokan kértek tőlem tanácsot, hogyan segíthetnének. Mindenki tud segíteni! Ha az embernek van egy óra szabad ideje, fogja a gyereket, és megsétáltatja a kerekes székben. Barátságok is születnek így. Az egyik tanító néninek kezébe került Zuzka könyve. Megkérdezte tőlem, hogy elmennénk-e az elsősöknek bemutatni. A gyerekek először láttak sérült embert, aki megtanult írni-olvasni, sőt naplót vezetett, és az meg is jelent. Ennek hatására ők is elkezdtek naplót írni. Zuzkának is élmény volt, örült a szívecskéknek, amelyeket a gyerekek készítettek neki. Ilyen egyszerű, csak akarni kell. És valahonnan innen kell jönnie" – mutatott a szívére Cipár Vilma.

T. E.

Palackba zárt szellem

Az igazi sikertörténetek nem a filmvásznon születnek, hanem a való életben.

Ez a gondolat jutott eszembe, ahogy a Beregszászban élő mozgássérült **Onufer Györggyel** és édesanyjával, **Zitával** találkoztam. A húszéves fiatalember orvosi műhiba következtében vált egész életére mozgáskorlátozottá, azonban a fizikai kötöttségek nem akadályozták meg abban, hogy szellemileg kiteljesedjen, s megvalósítsa álmait. Minderről az otthonukban meséltek nekem. Zitával szóban beszélgettem, míg Gyuri – mivel könnyebben fogalmaz írásban – leírta a gondolatait. Ezeket olvasóinkkal is megosztom.

– Zita, mit kell tudni Gyuri születéséről?

– Gyuri egyetlen gyermekünk. Húsz évvel ezelőtt jött a világra Beregszászban. Orvosi műhiba miatt súlyos agykárosodást szenvedett születésekor, ezért csecsemőkorától ápolásra szorult. Először gyógyszeres kezelést kapott, majd következtek a gyógytornák és a masszázsok. Egész szépen növekedett, azonban néhány hónaposan Munkácson a kórházban egy vírusos fertőzés következtében leállt a mozgásszervi fejlődése. Hála Istennek, ez a szellemi képességeire nem hatott ki.

– Hogyan fogadtátok a férjeddel mindezt?

– Életünket lelkileg, fizikailag és anyagilag is Gyuri gondozására és fejlesztésére tettük fel. Sajnos, kilenc évvel ezelőtt a párom elhunyt. Nagyon szép házasságban éltünk, támogattuk egymást. A halála után nehéz volt egyedül folytatnom a Gyuriért vívott küzdelmet. Azonban mindig azt vallottam, hogy nem szabad elengednünk, sajnáltatnunk magunkat. Emellett sohasem tettem fel magamnak azt a kérdést, hogy »miért pont én«. Az egyik szanatóriumi kezelés során felfedeztem, hogy vannak olyan gyermekek, akik sokkal súlyosabb állapotban vannak, mint Gyuri. Nem hiszek a csodákban, azt vallom, hogy mindent meg kell tennünk a célért. Mindent kipróbáltunk, amiről csak azt hallottuk, hogy segíthet. Még akkor is belevágtunk egy kezelésbe, ha nem hittünk benne, hogy

Gyuri édesanyjával

használhat. Terápiákra, szanatóriumba jártunk, itthon tornáztunk. Megtanultam injekciót adni, masszázst végezni.

– Volt segítségetek?

– Férjem, aki vámparancsnok volt, nagy tiszteletnek örvendett. Amíg élt, sok barátunk volt. Sajnos, halála után kevesen maradtak meg mellettünk. Azonban arra a néhány emberre, illetve a szomszédjainkra mindig számíthatok. Gyuriban kisebb gyermekként félelem alakult ki, hogy eleshet: sokáig inkább négykézláb közlekedett. Emiatt azonban a jobb lábfeje deformálódott, s nehezére esett a járás. 11 éves korában megműtötték, s utána megtanult járókerettel közlekedni. Mindez rengeteg erőfeszítésbe került.

– Milyen gyermekkora volt?

– Szép gyermekévei voltak. Sohasem úgy kezeltük, mint egy beteget. Vittük magunkkal a társaságba, nem szégyelltük őt. Ha rosszat tett, ugyanúgy büntetést kapott érte, mint bármelyik gyermek.

* * *

– Gyuri, te hogy látod?

– Jó gyermekkorom volt, a szüleim – lehetőségük szerint – mindent megadtak nekem, amire vágytam; főképpen szeretetet, amely szerintem a legfontosabb. Hétvégenként utazgattunk, leggyakrabban az édesapám szülőfalujába mentünk, ahol meglátogattuk a nagynénémet és a nagymamámat. Sok időt töltöttünk az erdőben és a vízparton. Miután iskolás lettem, már kevesebb idő maradt az utazgatásra.

– Sohasem érezted, hogy más vagy, mint a veled egykorú gyerekek?

– Úgy nevelkedtem, hogy nem éreztem ezt. 12-13 éves lehettem, mikor már egy kicsit kezdtem észrevenni, hogy nem olyan vagyok, mint a többi gyerek, és akkor magamba zárkóztam. Felnőtt fejjel megértettem, hogy nagy hiba volt magamba fordulni, ezért próbálom leküzdeni magamban a komplexusaimat. Ebben sokat segít édesanyám buzdítása.

– Meséljetek az iskolai évekről!

Z: – Gyurinak mindig is jól vágott az esze: három és fél évesen már ismerte az órát, ötévesen olvasott. Két nyelven beszélt kicsi korától, mert az apja ukránul, én pedig magyarul kommunikáltam vele. Hétévesen kortársaihoz hasonlóan ő is iskolába került. A Beregszászi 5. Számú Középiskolába írattuk be. Az intézmény vezetősége sokat segített: a földszintre tették az osztályát, rámpát helyeztek a lépcsőre. Az első

hónapban órák alatt az udvaron ültem, hogy ha Gyuri kinéz az ablakon, láthasson, és biztonságban érezze magát. Ha rossz idő volt, a tanító néni jött el hozzánk.

– Nem volt benned félelem attól, hogyan fogadják majd őt a társai?

Z: – Dehogynem. Azonban a gyerekek elfogadták, s ha kellett, meg is védték másokkal szemben.

Gy: – Az osztálytársaimmal jól kijöttünk, sokat viccelődtünk, segítettünk egymásnak. Ha például valaki otthon hagyta az uzsonnáját, megosztottuk egymással. Volt, hogy együtt készítettük el a házi feladatot. Többségük segítőkész, megbízható volt, de olyanok is akadtak, akik nem nagyon szerettek. Mikor már felsőbb osztályokban tanultunk, érezhetővé vált, hogy eltávolodunk egymástól, egyre halványabbak lettek a kapcsolatok, s aztán teljesen megszakadtak. Sokukról a szüleik vagy a közösségi oldalak által tudom, hogy merre vannak, és mivel foglalkoznak.

– Hogy ment a tanulás?

Z: – Szeretett tanulni, és nagyon jól teljesített. Az 5–11. osztályt már itthon végezte el. Minden tantárgyból külön tanár tanította. Sohasem fizettem az órákért, mégis lelkiismeretesen foglalkoztak vele a pedagógusok. Az igazgató is rendszeresen meglátogatta. Kitűnő bizonyítvánnyal érettségizett le.

– Gyuri, mi volt a kedvenc tantárgyad?

– Az ukrán és az informatika.

– Mióta érdekel a számítógép kezelése?

– Nyolc-kilenc éves koromtól. Az elsődleges célom az volt, hogy megkönnyítsem vele az írást; ugyanis balkezes vagyok, s mindent nehezebben és lassabban csinálok. Először írásra és játszásra használtam a komputert, de mikor megjelent az internet, egy számítógép-szerelő felhívta a figyelmem az akkor számomra még ismeretlen lehetőségekre, s elkezdtem kutatni, hogyan is épül fel a számítógép. Természetesen számtalan hibát követtem el, sokszor kellett szerelőt hívni, de idővel megtanultam, mit szabad, és mit jobb kerülni. Ma már el tudom hárítani a kisebb számítógépes hibákat. Gyakran fordulnak hozzám segítségért a szomszédok. Keresztanyám kis hackernek hív.

Z: – Hétéves volt, amikor karácsonyra megkapta az első számítógépét a beregszászi diakóniai osztálynak köszönhetően. Majd kiugrott a bőréből, olyan boldog volt. A komputer használatát is egyedül sajátította el. Később addig gyűjtögette a zsebpénzét, amíg meg nem tudott venni egy jobb gépet. Sohasem követelődzött, mindig megértette, ha valamire nem futotta.

– Milyen a kapcsolatotok egymással?

Z: – Barátok vagyunk, nincsenek egymás előtt titkaink. Mindig van közös célunk, amiért együtt küzdünk. Sohasem adjuk fel. Már számtalanszor megtapasztaltuk, hogy a legelkeserítőbb helyzetben is érkezhet segítség.

– Így volt ez a továbbtanulással is…

Z: – Sokat gondolkodtunk azon, hogy milyen irányban induljon el Gyuri. Olyan szakmát kellett választania, amellyel mozgáskorlátozottként is elboldogul. Így jutottunk arra az elképzelésre, hogy legyen fordító. Ezt a munkát otthon is végezheti, nem igényel mozgást. A cél érdekében 10–11. osztályosként magyar nyelvi különórákra járt. Tanárnője, Pápai Ilona felfedezte, hogy milyen jól ért a fordításhoz, közösen készítettek is egy magyar–ukrán olvasókönyvet. Arra gondoltak, hogy kiadják. Ebből a célból dr. Orosz Ildikót, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnök asszonyát keresték fel. Ő nagyon segítőkésznek bizonyult. A könyv kiadásában nem tudott ugyan segíteni, de munkát ajánlott Gyurinak. A karpatalja.ma internetes hírportál számára kellett újságcikkeket fordítania. Ez azt jelentette, hogy a fiam 18 évesen mozgáskorlátozottsága ellenére dolgozó ember lett. Nagyon büszke voltam rá.

– A munka mellett továbbra is készültetek a felvételire?

Z: – Igen. Megkérdeztem dr. Orosz Ildikót, hogy tudnak-e megfelelő feltételeket biztosítani ahhoz, hogy Gyuri a Rákóczi-főiskolára járhasson. Megígérte, hogy mindent megtesznek ezért. Így is lett. Gyuri óráit a földszintre tették, rámpával látták el a lépcsőt a kerekes szék számára, s a lift építése is folyamatban van. Nappali tagozaton ukrán, levelezőn magyar nyelv és irodalom szakos. Már harmadéves. A bejutáshoz szükséges független érettségin nagyon jó eredményt ért el: ukrán nyelvből 192 pontot szerzett a 200-ból, magyar nyelvből 190-et ért el.

– A tanulás és a munka mellett hogyan tudtok kikapcsolódni?

Z: – Sokszor kimozdulunk itthonról. Szeretünk kimenni a beregdédai bányatóra, de messzebbre is elutaztunk már: meglátogattuk a nővéremet, aki Oroszországban él. Emellett mindketten szeretjük a zenét. Gyuri nemrég letöltött egy karaokeprogramot, így együtt énekelünk. Orvosunk szerint az ének sokat segít a levegővételben és a beszédfejlődésben. Már közös szerzeményünk is van. Gyuri lefordította az egyik magyar dalt ukrán nyelvre, én pedig elénekeltem.

– Hogyan képzelitek el a jövőt?

Z: – Csak arra kérem a Jóistent, hogy Gyuri találjon egy olyan lányt, aki el tudja őt fogadni. Talán azért is bízom benne, hogy ez sikerülhet, mert az én édesapám is mozgássérültként – szintén egy műhiba következtében lett felnőttkorában mozgáskorlátozott – talált rá az édesanyámra.

Gy: – Szeretném, ha az országunk kilábalna a mostani a nehéz helyzetből, hisz részben ettől függ a jövőnk. Ami engem illett: szeretném befejezni a tanulmányaimat s a szakmámnak megfelelően pluszmunkát, esetleg egy szerkesztő-korrektori állást találni.

– Isten adjon erőt hozzá mindkettőtöknek! Köszönöm, hogy megosztottátok velünk az élettörténeteteket!

Marosi Anita

Erik

Egy ifjú barátomat, Bazsó Eriket szeretném olvasóimnak bemutatni. Erik nyitott gerinccel született, és Dunaszerdahelyen él. Az ottani magángimnázium végzős tanulója volt, amikor tavaly levelével felkeresett:

„Kedves Zsolt! Bazsó Erik vagyok Dunaszerdahelyről. Nálunk, a magángimiben a TANDEM pályaválasztási napon hosszasan beszélgettem Mészáros Tünde szakfordítóval. Ő javasolta, hogy – utólagos engedelmével – Öntől esetleg kérhetnék tanácsot a jövőmet illetően. Egyrészt, mivel sorstársak vagyunk (kerekes székes vagyok), másrészt idén érettségizem, és informálódni szeretnék, hol tudnék érvényesülni. Rólam még igazából azt kell tudni, hogy határozott vagyok, nyitott az új dolgokra és nagyon elszánt. Az lenne a kérésem Önhöz, hogy ha szépen megkérem, beszéljen a tapasztalatairól, a munkájáról; esetleg ha tudna tanácsot adni, merre lenne érdemes továbbmennem, azt is szívesen fogadnám."

Természetesen segítettem Eriknek a tanácsaimmal; amennyire tudtam, megosztottam vele tapasztalataimat, mert hiszen tudtam (rémlett valami), hogy ilyen életkorban én is milyen zavarodott voltam: nemcsak azokkal a problémákkal kellett megküzdenem, amelyekkel egy átlagos fiatalnak, hanem ezek a problémák ráadásul még az én speciális állapotommal is meg voltak tetézve.

„Kedves Erik! Először is szögezzük le, semmi önözés, semmi magázás. Azt hiszem, én vagyok az idősebb, úgyhogy tegeződjünk!

Az, hogy tanácsot adjak neked, nagy merészség volna a részemről, és nem is teszem. Hidd el, vannak az életben körök, amelyek ma még feleslegesnek tűnnek, de le kell futni őket, és a végén még profitálhatsz is belőle. Az élet nem versenypálya, ahol nyílegyenes út vezet a célhoz, hanem labirintus, ahol sokszor rossz helyen fordulsz el, ami zsákutcába visz, de aztán visszatérsz oda, ahol utat tévesztettél, és a végén – célba érsz! Ezért azon se rágódj, hogy mi lett volna, ha..., mert csak magadnak ártasz vele. Az életben csak egy irány van: az előre! Nekem aránylag »könnyű« volt a pályaválasztás, mert viszonylag hamar felmértem, hogy fizikailag sose leszek képes munkavégzésre, ezért aztán a fejemmel kell eltartanom magam; attól kezdve pedig tudatosan képeztem magamat. Úgy válogattam meg, hogy mit olvasok el, hogy abból tanuljak is valamit, ezért hát kerültem a könnyebb olvasmányokat, a ponyvákat. Ráadásul még a beszédem is nehezen érthető, úgyhogy ez is ok volt arra, hogy írni kezdjek, s ezen a módon kommunikáljak a környezetemmel és a világgal."

Erikkel a levélváltás után sem szakadt meg a kapcsolatunk, még a véleményét is kikértem, ha olyan téma került elém. Aztán arra gondoltam, hogy bemutatom őt a Carissimi olvasóinak, ezért pár kérdést tettem fel neki.

Először azt kérdeztem tőle, amit minden sorstársamtól meg szoktam kérdezni, hogy hogyan tudta elfogadni a sorsát. „Mióta az eszemet tudom, elfogadtam a sorsomat, nem ért csalódásként a dolog, hamar megszoktam, hogy nem tudok járni. A Teremtés könyvéből indultam ki. Isten saját képére teremtette az embert. Így is alátámaszthatom a nézeteimet: Isten ilyennek tervezett engem, azaz magamhoz képest így vagyok tökéletes."

Ebből adódott a következő kérdés, hogy mások hogyan fogadják el őt. Tekintettel arra, hogy ép gyerekek közé jár(t) iskolába, és mint tudjuk, a gyerekek kegyetlenek is tudnak lenni. „A közösséget illetően természetesen voltak, akik nehezebben fogadtak el, mások a mai napig nagyszerű barátok, akikre mindig számíthatok."

A harmadik kérdésem a városra vonatkozott, ahol él, hogy milyen Dunaszerdahely egy kerekes székes szemével. „Dunaszerdahelyen szerencsére egyre több helyen látni lekerekített útpadkákat, szélesebb kapukat, rámpákat, viszont a város sok helyen rászorulna az újításra."

Erik most ősztől a Nyugat-magyarországi Egyetem hallgatója. Erről így vall: „Győrbe járok egyetemre, szociálpedagógiára, levelező tagozaton. Azért választottam ezt a szakot, mert minden vágyam, hogy embereken segítsek. Főleg gyerekeken. Annyira még nem átam magam a témába, hogy melyik ágon szakosodjak. Lehetőségem lesz elhelyezkedni iskolában, gyámhatóságnál, rendőrségen. Foglalkozhatok majd akár olyan kiskorúakkal is, akik alkohol- vagy drogproblémával küszködnek. A menekültekről nem is beszélve. Ez az, amit célomnak érzek, és amivel úgy istenigazából foglalkozni szeretnék. Konfucius is azt mondta: ha az ember olyan munkát talál, amelyet szeretettel végez, soha többé nem kell dolgoznia."

Sztakó Zsolt

Az egyéni bánásmód megvalósítása integráló iskolai környezetben I.

A sajátos nevelési igényű tanulóknak a többségi általános iskolákban való megjelenése számos következményt vont maga után. Ha ez a személyi és a tárgyi feltételek jelentős növekedésével járó folyamat nem zökkenőmentes, nem garantált a sajátos nevelési igényű tanulók helyzetének javulása sem. Az integráció akkor optimális, ha a befogadók és befogadottak számára egyaránt előnyös helyzetet teremt. A különböző típusú sajátos nevelési igény jellemzőinek megismerése pedagógiai diagnosztikai ismereteket és változatos differenciálási módszerbeli tudást feltételez. Az együttnevelés felvállalása nem nélkülözheti az integrált tanulók személyiségjellemzőinek, speciális igényeinek megismerését. Az integráció ténye a képesség alapú tanítási szemlélet értését, ismeretét és elfogadását is magában foglalja.

Az integráció és az integráció joga

Az integráció a valamilyen speciális (gyógypedagógiai) segítséget igénylő gyermekeknek/tanulóknak (továbbiakban tanulók) a tipikusan fejlődő tanulókkal való együttnevelése. A magyarországi 2003. évi LXI. törvény kimondja: a fogyatékos gyermeknek joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy a fogyatékosságát megállapították. Azóta a speciális igényű tanulók egyre növekvő számban látogatják az általános iskolákat. A cél, hogy az integráló iskolák minden gyermeket együtt képezzenek és neveljenek, függetlenül a tanulók egyéni tanulási képességeitől vagy szociális hátterüktől.

A legitim integráció jellemzői

Az integrációt elemző pedagógiának ma már története van. Kutatások foglalkoznak a pedagógiai attitűdváltozásokkal, az integrált tanulók szociális státusával, tanulási motivációjuk alakulásával. Az optimális integráció olyan szemlélet, amelyben egy általános iskola minden szelekció nélkül mindenkié, és ez a szemlélet egy iskolai belső reformfolyamathoz vezet. Az integrációval foglalkozó kutatások az integráció legitim voltát kutatják: azt, hogyan lehetséges a hatékony együttnevelés a befogadó és a befogadott tanulói közösségre vonatkozóan. Egy jól előkészített és szervezett integrációs folyamat jó hatással van a befogadókra (többségi tanulókra). Megismerik és ezáltal természetesen viszonyulnak a mássághoz. Megtanulják becsülni mások erőfeszítéseit, önértékelésüket realizálja, hogy ők gyakran kevesebb erőfeszítéssel jutnak el ugyanahhoz az eredményhez. Az empátia, a tolerancia kialakulásának természetes színhelye egy integráló osztályközösség. A befogadottak esetében is beszámolhatunk pozitívumokról. Tanulmányok bizonyítják, hogy az integráltan nevelt sajátos nevelési igényű tanulók jobb, de legalább olyan jó eredményt érnek el a többségi általános iskolában, mint a szegregált intézményben. Számukra egy integráló osztályközösség természetes szociális feltételeket biztosít, ami társadalmi integrációjukat is elősegíti majd. Jobban megtapasztalják a feléjük irányuló társadalmi elvárásokat, mint pl. egy szegregált intézményben, ahol a mássággal járó viselkedésjegyeket jobban elnézik és elfogadják, nem mindig késztetik a sajátos nevelési igényű tanulókat az alkalmazkodásra, az együttélés feltételeinek megtartására. Az is fontos szempont, hogy nem kell elhagyni lakóhelyüket, ha éppen nincs fogyatékosságuk profiljára épített iskola. Együtt tanulhatnak tipikusan fejlődő sorstársaikkal, nem kell naponta bejárniuk vagy még rosszabb esetben kollégistaként a családtól távol élniük. A pedagógusok megtanulják egy heterogén osztályközösség kezelését. A kizárólagos frontális oktatás elveszíti hatékonyságát egy ilyen összetételű osztályközösségben. Új módszereket, eszközöket kell kipróbálniuk, hogy a változó körülmények ellenére is – megfelelő szaktudással és kompetenciával rendelkezve – sikeresen oldhassák meg ezeket a feladatokat. Az integráció legitim voltát ezek a feltételek döntik el. Az együttnevelés akkor hatékony, ha az integráltan tanulók hasonlóan eredményesen tanulnak, mint a tipikusan fejlődők, a tantestület kedvezően fogadja, kihívásnak tekinti az együttnevelést, és az integrációs oktatás a szülők körében is elfogadott.

Az integrált (sajátos nevelési igényű) tanulók köre

Integráltan nevelkedő az a tanuló, akinek organikus eredetű idegrendszeri fejlődési eltérése miatt sajátos nevelési igénye van. Az idegrendszer rendellenes fejlődése megmutatkozhat az értelmi (enyhén értelmi fogyatékosok), az érzékszervi (hallás- és látássérültek), a mozgásszervi (mozgás- és testi fogyatékosok) s a beszédfejlődés sérülésében (beszédfogyatékosok). Komplex idegrendszeri eltérés felelős még a hiperaktivitásért, az autisztikus tünetekért és az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók fejlődési eltéréséért. Az idegrendszer heterogén fejlődésének következménye a tanulási zavarok különböző kombinációja, a diszlexia, a diszgráfia, a diszkalkulia. Az 1993 előtti oktatáspolitikai törekvések a felsorolt tanulói minták egy részének elkülönített nevelését azért preferálták, mert úgy vélték, hogy egy speciálisan összeállított oktatási-nevelési tartalom jobban biztosítja egyéni fejlődésüket, mint a tipikusan fejlődő tanulók számára készített nevelési-oktatási program. A többségi pedagógusoknak az a része, amely nem tud mit kezdeni az integrált tanulókkal, ma is ezen a véleményen van. A gyógypedagógusok csak a tárgyi-személyi feltételek biztosítottsága esetén látják eredményesnek az integrációt. Még ezen túl is kétséggel fogadják a minden sajátos nevelési igényű tanulóra vonatkozó együttnevelést: ezt inkább az egyéni sajátosságok és fejleszthetőségük alapján döntenék el. A sikeres integrációhoz nem csupán a befogadónak, hanem a befogadottnak is alkalmasnak kell lennie. Az alábbiakban az integrált tanulók definiálásáról lesz szó olyan szempontból, amely az integráló többségi pedagógus számára alapvető információkat nyújt.

Az enyhén értelmi fogyatékosság

„A tanulásban akadályozottak csoportjába tartoznak azok a gyermekek, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okra visszavezethető gyengébb funkcióképességei, illetve a kedvezőtlen környezeti hatások folytán tartós, átfogó tanulási nehézségeket, tanulási képességzavart mutatnak.” (Mesterházi Zsuzsa) A meghatározásból kiderül, hogy az idegrendszeri érintettség nem mindig konkretizálható, ezért esetükben sajátos nevelési igényről sem beszélhetünk. A tanulásban akadályozottak alcsoportját enyhén értelmi fogyatékosoknak nevezzük. Az enyhén értelmi fogyatékosok akadályozottsága az idegrendszer enyhe, különféle eredetű, öröklött vagy korai életkorban szerzett sérülésével és/vagy funkciózavarával függ össze. Ők valóban sajátos nevelési igényű tanulók, akik a kommunikáció, a kognitív funkciók, esetleg mozgásfejlődésük sérülése miatt erőteljes differenciálást igényelnek az ismeretek megtanulásában és alkalmazásában. Számítanunk kell transzferálási nehézségeikre, meglassult latenciaidejükre és konkretizálási sajátosságaikra.

Az érzékszervi fogyatékosság

A BNO meghatározása szerint ebbe a körbe tartoznak az érzékszervek (szem, fül) sérülésének következményeit viselők. Ők a látás- és a hallássérültek. Az érzékszervi fogyatékosság súlyosságának megfelelően a **látássérültek** lehetnek vakok, aliglátók, gyengénlátók. A látás teljes elveszítése (vakság) ellenére az integráció megvalósítható, de csak tiflopedagógiai kíséréssel. Egy többségi pedagógus nem rendelkezik olyan ismeretekkel, hogy a speciális eszközök (Braille-írás, fehér bot) használatára megtanítsa őket. Szerencsére a számítógép és az egyéb technikai és oktatási eszközök ma már hatékonyan segítik integrációjukat. Ennek ellenére vigyázni kell a túlkímélés és a verbalizmus veszélyeire. Előbbi esetben az önállóságuk csökken, és kiszolgáltatottakká válnak. A verbalizmus pedig azt jelenti, hogy vannak számukra üres fogalmak, amelyeket értelmezés nélkül használnak (pl. színek). Az aliglátó és a gyengénlátó tanulók síkírással tanulnak meg olvasni, írni, így az akusztikus és a haptikus észlelés mellett már a vizuális észlelés is segítségükre van. Sajátos nevelési igényük inkább a széles körű technikai eszközök ismertetésére és alkalmazására vonatkozik.

A **hallás sérülése** maga után vonja a verbális kommunikáció hozzáférési lehetőségeinek korlátozottságát. A siketek és a nagyothallók integrációja azért nagy feladat, mert a beszédhangok tulajdonságainak megtapasztalása, a beszéd tartalmi és nyelvi szerkezetének megismerése mesterséges úton biztosított. A beszédelsajátítás kisgyermekkorban nagyrészt a hallás révén megy végbe, a hallássérülteknél a hallásveszteség mértékével arányosan, kisebb-nagyobb mértékben nehezített a beszédmegértés és a beszéd kialakulása. Nehézségek maradhatnak fenn a beszédmegértésben, nehezen érthető lehet a beszédük. Nyelvi nehézségeik miatt hátrányba kerülhetnek az emberekkel való kommunikáció során. Az integráció csak akkor valósítható meg, ha artikulációjuk s a beszéd tartalmi értése és kifejezése lehetővé teszi a többségi általános iskolában való haladásukat. A pedagógusnak mindig figyelnie kell arra, hogy megteremtse a szájról olvasás lehetőségét, s differenciáltan biztosítsa az órai tartalommal kapcsolatos fogalmak értését és megtanítását. Előfordulhat, hogy a hallássérültek a verbális kommunikáció értési problémái miatt feszültekké válnak, egy szituáció vagy egy nonverbális kommunikáció hiányos értési vagy félreértési következményeit kirekesztettségként élik meg.

A mozgásszervi fogyatékosság

A **mozgás valamilyen típusú sérülése** a tanuló aktivitását korlátozza, ami hátrányos helyzettel, korlátozott élet-

vitellel jár. Integrációjuk többségében csak akadálymentesített környezetben valósulhat meg. A mozgássérülés korlátozhatja még kommunikációjukat és egyéb képességeiket (vizuális, motorikus, kognitív), valamint szocializálhatóságuk mértékét. Integrációjuk egy ismeretközpontú tanítási mentalitásban könnyen megvalósíthatónak tűnik, pedig a mozgásképesség csökkenése eltérő személyiségjegyeket is okozhat, megváltoztatja érzelmi, akarati életük fejlődését. A mozgássérülésből adódó testi torzulások és a korlátozottság miatti környezetfüggésük általában sajnálatot, szánalmat ébreszt egy integráló közösségben. Ezzel a látszólag humánus, de a valóságban személyiségfejlődésüket torzító hozzáállással a nyomorékság tudatát kell elviselniük. Egy integráló pedagógusnak azt kell erősítenie mozgássérült tanulóiban, amire képesek, amiben önállóak tudnak lenni. Nem a túlkímélés, az indok nélküli felmentések sorozata, hanem a reális kihívások segítik egészséges személyiségfejlődésüket.

A beszédfogyatékosság

Beszédfogyatékos az a tanuló, akinél a veleszületett vagy szerzett idegrendszeri működési zavarok és a környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli akadályozottság. A beszéd- és nyelvi fejlődés organikus okok miatt kórosan késik, elégtelen, ezért a beszédartikulációban, a beszédfolyamatosság felbomlásában (beszédritmusban), a beszéd megértésében és kivitelezésében vagy a nyelvtani szerkezet használatában akadályozottság figyelhető meg. A különböző organikus, funkcionális, pszichés és környezeti okok következtében kialakult beszédhibák, illetve hang-, beszéd- és nyelvi zavarok a legenyhébb artikulációs eltéréstől az egész kommunikációt érintő súlyos zavarig terjedhetnek. Következményeik a helyesírásban, az olvasásban, az olvasott és az írott szöveg megértésében jelentkezhetnek. Súlyosságuktól függően a különböző tanulási zavarok vagy nehézségek kiváltó okai között vannak. A kommunikációs nehézségek miatt különböző másodlagos pszichés eltérések (ún. magatartási zavarok) alakulhatnak ki. A beszédértési és kifejezési akadályt figyelembe kell venni, s tolerálni kell az oktatás és a számonkérés során. Meg kell keresni azt a kommunikációs formát, ahogyan a tanuló a legelőnyösebben kifejezheti magát, pl. írásbeli számonkérés szóbeli helyett, illetve a pedagógiai közlésmódban is differenciálni kell.

A hiperaktivitás

A hiperaktivitás (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, ADHD) öröklött vagy szerzett, neurológiai természetű fejlődési zavar, melynek vezető tünete a figyelemzavar, kísérő tünetei a motoros kivitelezés és a mozgáskontroll alacsony szintje, az ingerek felvételének és továbbításának zavara, impulzív viselkedés, a pszichoszociális éretlenség, a feledékenység és a gyenge impulzuskontroll. (Ranschburg, 2009) A tünetek négy területen figyelhetők meg markánsan: motoros nyugtalanság, koordinációs zavar, az észlelés diffúz jellege és a figyelemzavar, valamint a pszichoszociális éretlenség. A hiperaktivitást sajátos pozitív tünetek is jellemzik: empátia, igazságérzet, saját céljaik iránti erős motiváltság. A hiperaktivitás okozta agresszióért elsősorban a motoros nyugtalanság, a mozgáskontroll hiánya okolható. Figyelmük csak rövid ideig köthető le, és könnyen elterelhető. Feltűnő tünet a normaszegés, amelyet a hiperaktív gyermekeknél az a tény okoz, hogy a figyelemzavar, a fáradékonyság és a kisszámú inger miatt nem értik a normák aktualitását, szabályait. Értelmi képességük és pszichoszociális éretlenségük között nagy eltérés lehetséges, ezért a környezet hajlamos szándékosságnak venni viselkedésüket. Hatékonyabb lesz az integrációjuk, ha az organikus sérülés magatartásban és tanulásban megjelenő tüneteiért nem őket okolják. A gyenge figyelem miatt rövid terjedelmű, konkrét instruálás, a negatív viselkedés figyelmen kívül hagyása, ezzel szemben a pozitív magatartás megerősítése javasolt mindaddig, amíg a hiperaktív gyermek meg nem érti elvárásainkat. Figyelmi kapacitásuk egyéni eltérései alapján tervezett terhelésük, a tanultak kétszemélyes helyzetben történő megerősítése javítja teljesítményüket.

Fazekasné dr. Fenyvesi Margit
főiskolai tanár

(A tanulmány a Selye János Egyetem 2015. szept. 16–17-i tudományos konferenciájára készült.)

Megrendelőlap

Megrendelem a **Carissimi** című **ingyenes folyóiratot** ..... példányban az alábbi címre:
NÉV/INTÉZMÉNY: _____
CÍM: _____
Telefon: Dátum: Aláírás:
A megrendelést a következő címek egyikére kérjük:
Levélcímünk: **Carissimi, Bučinová 14, 821 07 Bratislava**. E-mail: **carissimi.lap@gmail.com**.
Köszönettel fogadjuk, ha támogatják lapunkat. Kedvezményezett (názov účtu): Carissimi n. f.

Számlaszám (č. účtu): 5345665/5200, variab. symbol: 1111,
IBAN: SK95 5200 0000 0000 05345665, BIC/SWIFT: OTPV SK BX.

Segítsünk egymásnak!

Kérdőíves felmérés kezdődik a fogyatékos/egészségkárosodott gyermeket nevelő szlovákiai magyar családok helyzetéről

Bár a Carissimi folyóirat hasábjain az elmúlt évek folyamán nagyon sok fogyatékos, illetve egészségkárosodott gyermeket nevelő család gondjaival és örömeivel szembesülhettünk, s a Carissimi Nonprofit Alap lehetőségeihez mérten már eddig is sok ilyen családot támogatott, eljött az ideje, hogy összegyűjtsük azokat a problématerületeket, amelyekkel nem csupán egy-egy család találkozik, hanem amelyek általában minden fogyatékos/egészségkárosodott gyermeket nevelő család életét megnehezítik.

Ezért a Carissimi Nonprofit Alap kezdeményezésére a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségének közreműködésével a következő hetekben kérdőíves felmérésre kerül sor. A kérdőívet a Családlánc tagszervezeteinek önkéntesei, fogyatékosszervezetek aktivistái, valamint egyetemi hallgatók fogják eljuttatni a családokhoz azzal a kéréssel, hogy a fogyatékos/egészségkárosodott gyermeket, esetenként több gyermeket nevelő valamelyik szülő vagy szülő hiányában a gyermek(ek) törvényes képviselője töltse ki.

Miről szól a kérdőív? Mielőtt rátérnék a főbb témakörök ismertetésére, ejtsünk néhány szót a terjedelemről. A kérdőív hat dupla oldal terjedelmű, ami első hallásra talán ijesztően soknak tűnhet, de nem az, ráadásul olyan kérdéseket tartalmaz, amelyekre a kitöltő személy biztosan azonnal tudja a választ – sőt, ő az, aki a legjobban tudja, s az is lehet, hogy ő az egyetlen, aki tudja. Ezért is van olyan nagy szükség ezeknek az áldozatkész szülőknek / törvényes képviselőknek a közreműködésére. Miről szól tehát a kérdőív?

Az első részben az érintett gyermekek kora, fogyatékossága/egészségkárosodása, annak mértéke és eredete, valamint a gyermekek önállóságának a foka iránt érdeklődünk. De az is fontos kérdéskör, amely a gyermek másokkal való kapcsolataira irányul, vagyis arra, hogy jár-e valamilyen közösségbe, s ha igen, hova.

A második fontos kérdéskör a segítségnyújtás mibenléte és lehetőségei. Kik segítettek/segítenek a családnak, tájékoztatják-e a szociális juttatásokkal kapcsolatos lehetőségekről, a támogatásokról, s hozzájárulnak-e ezáltal ahhoz, hogy ezek a családok érvényesíthessék jogaikat? Másrészt pedig: az érintettek élnek-e ezekkel a jogokkal? Igénybe tudják-e venni a rendelkezésükre álló segítséget, vagy vannak olyan körülmények, amelyek ebben gátolják őket? És ki segít a szülőnek, amikor neki van szüksége segítségre? Menynyire segítőkészek azok a személyek, akiknek hivatásukból-munkájukból kifolyólag is segíteniük kell(ene)? E kérdések kapcsán az is érdekel bennünket, vajon hogyan látják a Carissimi Nonprofit Alap, valamint a Carissimi folyóirat működését. Segített-e már nekik valamilyen konkrét dologban akár az alap, akár a folyóirat?

Mivel az alap elsősorban szlovákiai magyar családokat támogat – a felmérés is rájuk irányul –, olyan kérdések is foglalkoztatnak bennünket, hogy az érintetteknek van-e lehetőségük magyarul tanulni, magyar közösségbe járni, s a szülőknek ügyintézéskor nem okoz-e zavart például az, ha szlovákul kell intézkedniük (ennek megkönnyítésére szolgál a Carissimi folyóirat kisszótára), továbbá hogy az érintett családoknak mennyire áll módjukban külföldön is kezeltetni gyermekü(/ei)ket.

A kérdőív utolsó része azokat a szülővel és a családdal kapcsolatos információkat próbálja összegyűjteni, amelyek összesítéséből reményeink szerint részletesebb és megbízhatóbb képet kaphatunk a fogyatékos/egészségkárosodott gyermekeket nevelő szlovákiai magyar családok anyagi helyzetéről, életszínvonaluk néhány jellemzőjéről. A két utolsó kérdésben a kérdőívet kitöltő szülők / törvényes képviselők saját szavaikkal is elmondhatják, hogy mi bántja őket, miben kérnek segítséget.

Ami nagyon fontos: a felmérés anonim, a kitöltőktől semmiféle személyes adatot nem kérünk. Csak arra szeretnénk kérni őket, hogy látható karikázással töltsék ki a kérdőívet, hiszen ezzel segítik munkánkat, amelynek célja, hogy nekik segítsünk.

Mészárosné Lampl Zsuzsanna docens szociológus, a kutatás vezetője

(Elhangzott a Családlánc szervezeteinek 2015. október 6-i pozsonyi találkozóján.)

Alternatív kommunikációs fejlesztőeszközök

Van, aki születésétől fogva képtelen rá, van, aki egy veleszületett betegség által fokozatosan vagy baleset következtében hirtelen veszíti el a beszédképességét. Az ember egyik legfontosabb kifejezőeszköze, a leghatékonyabb kommunikációs csatorna a beszéd. Vele tudjuk kifejezni gondolatainkat, érzéseinket, szándékainkat. Legtöbbünknek semmilyen nehézséget nem okoz, és elképzelni sem tudjuk, milyen volna, ha képtelenek volnánk szavakat formálni és környezetünk tudtára adni, min jár éppen az eszünk.

Szerencsére a technika fejlődésével több olyan eszköz, illetve okostelefonokon és táblagépeken is futtatható alkalmazás létezik, mely a beszédükben akadályozott emberek kommunikációját, önkifejezését segíti elő, sok esetben visszaadva a felhasználó önállóságát. Ráadásul a magyar fejlesztők élen járnak ezen a területen. Mivel a Rett-szindróma egy a sok betegség közül, amely súlyos beszédzavarral, sőt beszédképtelenséggel jár, a Magyar Rett Szindróma Alapítvány CSEPP programja keretében fontosnak tartotta a rendelkezésre álló alternatív kommunikációs fejlesztőtechnológiák bemutatását.

PictoVerb – hangot ad mindenkinek

Az első magyar alkalmazás, a **PictoVerb** megálmodója, **Zsombori Balázs** még középiskolába járt, amikor dolgozni kezdett ezen az informatikai megoldáson, hogy így segítsen egy beszédkészségét hirtelen elveszítő ismerősén. Elmondása szerint az alkalmazás lényege, hogy mindenki által univerzálisan felismerhető képeket, rajzokat jelenít meg. A felhasználó kiválasztja a szimbólumokat, a rendszer pedig ezek kombinációjából nyelvtanilag helyes mondatokat alkot, és meg is szólaltatja őket. Például ha valaki megérinti a tányért ábrázoló képet, elhangzik az „Éhes vagyok" mondat. A program nyolc tematikus mappát tartalmaz. Hét általánosat: érzelmek, ételek-italok, öltözködés, tisztálkodás, szabadidő, eszközök, és egy speciálisat: a betegápolást, amelynek különösen nagy jelentősége van az önellátásra képtelen vagy kórházban fekvő felhasználó számára. A program segítségével környezetének, ápolójának tudtára képes adni, ha például szeretne felülni az ágyban.

Az érzelmek, érzések kifejezése gyakran szavakkal is nehéz; a **PictoVerb** ebben is nagy segítségére van a beszédében akadályozott felhasználónak. Autista gyermekek körében is tesztelték, és azok nagyon gyorsan megértették a lényegét. Mikor az egyik kislány megérintette a szomorúságot kifejező ábrát, a többiek azonnal megnyomták a „Szeretlek" ikont – mesélte Zsombori Balázs. A program fejmozgást figyelő funkciót is tartalmaz: a felhasználónak csak rá kell néznie az adott üzenetet szimbolizáló képre, és a gép kimondja a jelentését. A mappákhoz tartozó közlendőket természetes emberi hangon szólaltatja meg. A **PictoVerb** alapkészlete tetszőlegesen bővíthető és szerkeszthető. Bizonyára sok szülő értékeli majd, hogy a programban saját kép, illetve hang hozzáadására is van lehetőség. Biztos, hogy a gyermek jobban örül, ha kedvenc játéka képére bökve tudathatja, hogy játszani szeretne, vagy ha általa ismert hang szól hozzá. Zsombori elmondása szerint arra is volt már példa, hogy egy autista gyermek a szoftver használata után maga is megszólalt. A program gombjainak mérete a felhasználók adottságaihoz, igényeihez igazítható.

A **PictoVerb** alkalmazás egyelőre androidos készülékekre tölthető le, a próbaverzió ingyen, ám a teljes program is szerény összegért hozzáférhető.

Gubbio – segít megérteni a gyermeket

Egy másik magyar fejlesztés, a **Gubbio** ötletgazdája, **Bogdán Viktória** nem kisebb célt tűzött ki, mint az autista gyermeket nevelő családok mindennapjainak megkönnyítését. Az autizmussal élők verbálisan nehezen vagy egyáltalán nem kommunikálnak,

számukra sokkal fontosabb a vizuális kommunikáció. A **Gubbio** tehát ugyancsak képekkel segíti a megértést, digitalizálja a hatékonyan használt kommunikációs kártyákat. Ha egy autista gyermeknek azt mondják, „vedd fel a cipődet", nem biztos, hogy megérti. Viszont ha kártyával is alátámasztják a kérést, biztos a siker. Bogdán Viktória szerint a **Gubbio** olyan eszköz lehet az autisták számára, mint a fehér bot a vakoknak.

Az autisták másik jellemzője a rossz időérzék. A következetesen megtartott napirend azonban segíthet. A **Gubbio** fontos funkciója a napirend összeállítása. Papíralapon ennek is megvan a módszertana, a program rá épül. A szülő egy mappába összeállítja a gyermek napi- és hetirendjét. Pontos időt is rendelhet az egyes tevékenységekhez. Amivel a gyermek elkészült, azt kipipálja, amivel nem, azt egy másik kosárba helyezi. Így például játszótérre menet a szülőnek nem kell egy csomó kártyát magával vinnie, elég egy okostelefon vagy táblagép, melynek segítségével gyermekének tudtára tudja adni, mit vár el tőle, mit mikor, milyen sorrendben kell tennie.

Mivel az autistáknak gyakran sérült a testtudatuk, a **Gubbio** tartalmaz egy ún. Én-könyvet. A szülők beállíthatják benne a gyermek külső tulajdonságait, szeme és haja színét, egyéb személyes adatait, kedvenc játékait, állatait. Lényegében ez egy folyamatosan bővülő önismereti gyűjtemény.

A Gubbio talán legfontosabb funkciója a „Mi fáj?". A kommunikációs nehézséggel küszködők legnagyobb problémája, hogy nem tudják környezetüknek tudtára adni, pontosan mijük fáj. A program „Mi fáj?" mappájában az autisták könnyen meg tudják mutatni, hol a gond.

Az alkalmazás egyelőre prototípus, melyet szülők és szakemberek is teszteltek már, s hamarosan elérhetővé válik minden érdeklődő számára.

Tobii – a kommunikáció nem kiváltság

Talán a legkiforrottabb és legsokoldalúbb asszisztív technológia a svéd fejlesztésű **Tobii Eye-Control System,** amely lényegében kiváltja az egeret, mivel elég a szemet használni a működtetéséhez. Szemegérnek vagy szemvezérelt egérnek is nevezik a kis szenzort, melyet USB-kábel segítségével lehet csatlakoztatni a számítógéphez vagy notebookhoz, és viszonylag pontosan lefordítja a szemgolyó minden rezdülését – magyarázta a működési **elvet Dancsa Eszter** tanácsadó. Ez azoknak a sérült gyermekeknek és felnőtteknek nagy segítség, akik kezüket sem képesek használni.

Ahhoz, hogy az érzékelő jól működjön, és hibátlanul kövesse a felhasználó tekintetét, első lépésként kalibrálni kell. Néha, például egy Rett-szindrómás kislánynak, ez is nagy kihívás, hiszen nehezen bírható rá, hogy akár csak pár másodpercig is egy pontot nézzen. De ha sikerül a művelet, nem kell többet ismételni, mivel a szem nem változik.

A **Tobii** természetesen nemcsak a szemvezérelt egeret fejlesztette ki, hanem számtalan programot is kínál, a legegyszerűbb játékoktól az írás-olvasást oktató szoftverekig. Azok számára, akik csak ismerkednek a szemvezérelt technológiával, a **Look to Learn** nevű, 40 játékot tartalmazó csomag ajánlott. Minden eleme a gyermek vagy felnőtt felhasználó más-más készségét fejleszti. Kezdve az ok-okozati összefüggések megértésétől a tekintet ellenőrzéséig. Valamennyi játék lényege a motiváció. Például ha a gyermek három másodpercig a kismadáron tartja a tekintetét, az énekelni kezd, vagy ha kitartóan nézi az istálló kapuját, az kinyílik, és kijön egy-egy állat. Ez pedig komoly sikerélményt ad, főleg, ha meg is dicsérik érte.

A **Tobii** arra is alkalmas, hogy felmérjük a gyermek képességeit, kognitív megértését. Például ha egy képről vagy rajzról mesélünk, látjuk, hogy tudja-e követni a történetet. Ha azt a tárgyat nézi, amelyről épp szó van, a kurzor rajta pihen.

Vezekényi Nóra Laura, a **Tobii** magyarországi forgalmazója elmondta: rengeteg, kitartó és következetes gyakorlással elérhető, hogy a játékoktól eljussunk az írás-olvasás tanulásáig. Rett-szindrómás kislányok is képesek lehetnek arra, hogy kizárólag szemüket használva megtanuljanak írni.

A **Tobii** egyébként Szlovákiában is elismert speciális segédeszköz, melyre támogatás kérhető. A munka-, szociális és családügyi hivatal jó eséllyel a beszerzési ár 80 százalékát állja.

Ne feledjük: attól, hogy valaki nem képes beszélni, még van mondanivalója, véleménye, vannak gondolatai, érzései. A bemutatott modern technológiák lebontják a beszédükben korlátozott emberek kommunikációs és nyelvi akadályait, lehetővé téve ezzel számukra az önkifejezést és egy teljesebb életet.

Szabó Mónika
Rett-szindrómás kislány hozzátartozója (képek: szerző)

Harmincöt éve az értelmi sérültekért

Jóval a rendszerváltás előtt, 1980-ban szülői kezdeményezésre jött létre az egyik legrégebbi szlovákiai civil szervezet, az **Értelmi Sérülteket Segítő Társulás** (ZPMP). Jelenleg országszerte jól működő alapszervezetei vannak, tagjainak száma megközelíti a tízezret. Azt szeretnék elérni, hogy az értelmi sérült embereknek meglegyenek az alapvető emberi jogaik: dolgozhassanak, képezhessék magukat, pihenhessenek, családban élhessenek, legyenek barátaik, és elfogadják őket olyannak, amilyenek. Tevékenységük sokrétű. Védik az értelmi sérült emberek jogait és érdekeit, harcolnak a megkülönböztető bánásmód ellen, törvényeket véleményeznek, új jogszabályok alkotását kezdeményezik. Önérvényesítő csoportokat alakítanak felnőtteknek, ahol megismerhetik jogaikat és kötelességeiket. Tanfolyamokat tartanak az érintetteknek, szüleiknek, szakembereknek és önkénteseknek. Szórólapokat, kézikönyveket és **Informácie ZPMP v SR,** illetve **To sme my** címmel két folyóiratot jelentetnek meg. Ingyenes szaktanácsadást végeznek, továbbá rendszeresen szerveznek országos rendezvényeket, hogy a közvélemény jobban megismerhesse az értelmi sérült embereket, gondjaikat, örömeiket.

Ünnepi ülés

Az évfordulóról szeptember elején ünnepi ülésen emlékeztek meg. Értékelték az elmúlt öt évi tevékenységet, és ismertették a 2013-ban elkezdett **Méltóságteljes élet – jog, nem pedig kiváltság** című program eredményeit. A program lényege, hogy a civil szervezeteket helyi, területi és országos szinten egyaránt bevonják a döntéshozatali folyamatokba. Megható színfoltja volt az ünnepségnek már elhunyt és jelenleg is tevékeny tagok kitüntetése. Közülük **MUDr. Mária Šustrová** doktornő nevét emelném ki. Ő az, aki a pozsonyi Down-szindróma-rendelő vezetőjeként nagy szeretettel és odaadással foglalkozik a Down-szindrómás gyermekekkel, és segíti szüleiket. A rendezvény ideje alatt rövid videoklipek futottak a kivetítőn. A **Nem akarom, de muszáj** című kampány során készültek, s két színész, **Bárdos Judit** és **Richard Stanke** adta hozzájuk az arcát. Témájuk: hogyan hat az értelmi sérültek mindennapjaira, ha megfosztják őket jogi cselekvőképességüktől – mindent mások határoznak meg számukra, nem szólhatnak bele az életüket érintő dolgokba: nem mehetnek, ahová szeretnének, nem öltözködhetnek saját ízlésük szerint, nem rendelkezhetnek vagyonukkal, nincs szavazati joguk, nem választhatnak iskolát, munkahelyet, nem köthetnek házasságot; még kiflit sem vehetnek az üzletben, mert az is jogi művelet… Mi volna a megoldás? **A támogatott döntéshozatal.** Ez azt jelenti, hogy az értelmi sérült embernek olyanok segítenek dönteni, akikben megbízik. Hiszen legtöbbször mi is tanácsot kérünk valakitől, ha bizonytalanok vagyunk egy-egy döntési helyzetben. A videoklipeket idén nyáron Szlovákia nagyobb városaiban a tömegközlekedési eszközökön vetítették, és megtekinthetők a **www.nechcemalemusim.sk** honlapon is.

Az elmúlt öt év

Ennek az írásnak a kereteit meghaladja annak a rengeteg munkának akár csak a felsorolása is, amelyet **PhDr. Iveta Mišová,** a társulás országos központjának igazgatója ismertetett, ezért csak a legfontosabbakra térünk ki.

A szervezet kiemelt tevékenysége az értelmi sérült emberek és családjuk **jog- és érdekvédelme.** Az elmúlt öt évben négy projektet valósítottak meg az emberi jogok és kettőt az önérvényesítés témakörében. A gondnoksági rendszert elemezve vizsgálták, hogyan működik azok esetében, akiket részben vagy teljesen megfosztottak jogi cselekvőképességüktől. A fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény 12. cikke értelmében gondnoksági reformtervezetet dolgoztak ki, és beterjesztették az igazságügyi minisztériumnak. Ugyancsak intézkedési javaslatot készítettek annak a diszkriminatív gyakorlatnak a megszüntetésére, hogy az értelmi sérült embereknek nincs szavazati joguk.

A **Méltóságteljes élet – jog, nem pedig kiváltság** elnevezésű program keretében kampányt folytattak az értelmi sérültek emberi jogaiért, s több településen tréningeket szerveztek felnőtt értelmi sérült embereknek, hogy tudatosítsák: cselekedeteikért ők is **felelősek**, és az esetleges hibák, tévedések következményeit is vállalniuk kell.

Az elmúlt öt évben új projekt keretében segítették az értelmi sérült embereket abban, hogy **önálló életet** élhessenek. Tréningeken tanulhatták meg a hozzá szükséges készségeket; főzőtanfolyamon vehettek részt, háztartásvezetést, számítógépes alapismereteket s az önérvényesítés formáit sajátíthatták el. Ugyancsak az önálló életvitelhez és a munkaerőpiacon való elhelyezkedéshez nyújt majd segítséget a **Bivio** nevű, egyelőre kialakítás alatt levő továbbképző és rehabilitációs központ, ahol a gyakorlati ismeretek és készségek elsajátítására lesz lehetőség.

A szervezet két jogász munkatársa, **JUDr. Zuzana Stavrovská** és **JUDr. Maroš Matiaško** a gondnokság terén való jogszabály-módosításban elért sikerekről számolt be. Az egyik legfontosabb változás 2016. július elseji hatállyal a jogi cselekvőképességet érinti. A bíróságoknak teljes jogú állampolgároknak kell tekinteniük a fogyatékos embereket. Nem fordulhat majd elő, hogy perekben úgy döntsenek az ügyükben, hogy nem is látták őket (korábban ez bevett gyakorlat volt). Ha valaki nem tud megjelenni a tárgyaláson, a bíró köteles lesz felkeresni őt lakhelyén: otthonában vagy a szociális intézményben. És a talán legfontosabb változás: teljesen senkit sem lehet majd megfosztani jogi cselekvőképességétől, legfeljebb részlegesen. A bíróságnak meg kell találnia azt a formát, amelylyel a legkevésbé avatkozik be az életükbe (pl. a támogatott döntéshozatal és a támogatás mértékének meghatározása). De ehhez még a polgári törvénykönyv módosítására van szükség.

Görbe tükrök napja

A beszámolóban szó esett a görbe tükrök napjáról is, amelyet immár tíz éve minden év június 12-én, a szervezet megalakulásának évfordulóján tartanak az ország számos városában. Ilyenkor az értelmi sérült emberek kulturális rendezvényeken mutatják be a nagyközönségnek, hogy milyen tehetségesek énekben, táncban, versmondásban. Az esemény segít a velük szembeni előítéletek megszüntetésében, és kedvező hatással van az emberek hozzájuk való viszonyára. Neves művészek lépnek fel ezeken a rendezvényeken. Aznap nyilvános gyűjtést is szerveznek, s a befolyt összeget az értelmi sérült emberek támogatására fordítják.

Képzőművészeti szalon

Ezen az – idén szeptemberben huszadik alkalommal tartott – országos seregszemlén az értelmi sérült emberek egy más oldalukról mutatkoznak be. Képzőművészeti alkotásaikat tárják az érdeklődő nyilvánosság elé, mindig más városban. Ezúttal Pozsonyban a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának épülete adott otthont a rendezvénynek, melynek célja megmutatni a nagyközönségnek, hogy az értelmi sérült emberek között is vannak kimagasló tehetségek, akik kifejező módon ábrázolják saját világukat. Ezúttal hatvanhárom intézményből küldtek be alkotásokat: szociális intézetekből, speciális óvodákból, alap- és készségfejlesztő iskolákból, helyi szervezetektől, valamint magánszemélyek. A résztvevők tehetségéről a lapunk második oldalán található művek is tanúskodnak.

(t)

Fényképek: a szervezet archívuma

Formálni a társadalmat

Segítőkutya-bemutató és érzékenyítő tréning

Egy konferencián ismerkedtem meg az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar oktatójával, a gyógypedagógusi és szociológusi szakképesítésű **Loványi Eszterrel.** A **NEO Magyar Segítőkutya Egyesület** önkéntes munkatársaként arról adott elő, hogyan tudnak segíteni a kutyák a különböző fogyatékossággal élő embereknek. Eszter maga hallássérült, kutyájáról, Kukuról könyvet is írt. Az egyesület tagjai segítőkutyákat képeznek ki gazdáknak, segítőkutya-bemutatókat és érzékenyítő tréningeket tartanak óvodásoknak és iskolásoknak, esetenként felnőtteknek is, hogy megmutassák, mit tudnak a kutyák, és mire alkalmasak. Az egyesület egyik képviselője szerint a társadalmat szeretnék formálni ezzel, hogy a felnövekvő nemzedék tisztában legyen vele: vannak sérültek, és vannak ilyen kutyák. Ezért is nagyon örültem, hogy elfogadták a Carissimi Nonprofit Alap szlovákiai bemutatkozásra szóló meghívását; így szeptemberben az itteni magyar gyerekekhez is ellátogattak négylábú segítőikkel. A szervezéskor azonban nem várt akadályokkal kellett szembesülnünk. Megfelelő szálláshely keresésekor kiderült, hogy a legtöbb helyen nem engedik be a kutyákat, legyenek

azok bár segítőkutyák. Ahol meg szívesen látták volna őket, nem volt akadálymentes szoba, mosdó. Végül az egyik pozsonyi szállodában sikerült szállást találniuk. (A törvény értelmében Szlovákiában a segítőkutya – a kerekes székhez vagy a hallókészülékhez hasonlóan – „segédeszköznek” számít, ám a törvény a vendéglátóvagy más helyeket arra már nem kötelezi, hogy be is engedjék. Hasonló a helyzet az akadálymentes vécével is. A közintézmények többségében nem található ilyen.)

* * *

A program első helyszínén, a **Dunaszerdahelyi Szabó Gyula Alapiskolában** ottjártunkkor éppen felújítási munkák folytak. **Haramia Irén** igazgatóhelyettes elmondta, hogy korábban is volt kerekes székes tanulójuk, jelenleg pedig kettő van, ezért az épület akadálymentesítésére törekszenek. Lift már volt, készül az akadálymentes vécé, s egy helyett négy akadálymentesített feljáró lesz; így majd az udvarra is ki lehet jutni kerekes székkel.

Szeptember 24-én délelőtt az iskola tornatermében **Gál Enikő, Loványi Eszter, Mali Erika, Mányik Richárd** és **Sziklai-Bengyel Nóra** segítőkutya-bemutatójára gyülekeztek a kíváncsi ötödikesek. Többségük már találkozott mozgás-, látás- vagy hallássérült emberrel, de a segítőkutyák közül csak a vakvezetőt ismerték, azt azonban nem tudták, hogy mi mindent tud. Most láthatták, hogy a látássérült gazda kutyája, Bors hogyan keresi meg a helyet, ahová le lehet ülni, vagy hogyan jelezi az útban levő akadályt. Tesla, a mozgássérült-segítő kutya még tanuló, ő még nem vizsgázott. Különböző tárgyak: kosár, cipő, leejtett pénzérme felvételét és feladását mutatta be, s frizbibemutatót is tartott. A hallássérült-segítő jelzi, ha szól a csengő, telefon, vagy SMS érkezik, megmutatja a zajforrást: odamegy a gazdához, „szól” neki, megérinti, s oda is vezeti őt. Ez utóbbit videóról lehetett megnézni, ugyanis Eszter kutyája, Kuku megbetegedett, így otthon maradt. A gyerekek nagyon figyelmesek, érdeklődők voltak, jutalmul megsimogathatták Riszát, Nóra terápiás és személyi segítő kutyáját.

A hatodik osztályban érzékenyítő tréninget tartottak. A tanulók külön csoportokban ismerkedtek meg a mozgás-, látás- és hallássérültek életével, illetve a terápiás kutya szerepével. **Gál Enikő** mindennapjait a fehér boton kívül a vakvezető kutya teszi könnyebbé: „Megmutattam a gyerekeknek, hogyan segít nekem Bors. Elmeséltem nekik pár dolgot róla, és megpróbáltam szemléltetni, hogyan lehet fehér bottal közlekedni. Becsukott szemmel két pad között kellett elmenniük, és a fehér bot segítségével megkeresni az akadályként útba tett széket. Nagyon aranyosak, ügyesek és bátrak voltak. Kérdezni is mertek rólam meg a kutyusomról. Ennek nagyon örültem. Elmondtam, hogy vezényszavakat ismer, az irányokat: jobbra, balra, megkeresi a buszmegállót, ajtót, lépcsőt; nagyon sokat segít az utcán való közlekedésben. Olyasmiről is beszéltem nekik, hogy ha látnak a zebránál egy látássérültet, nyugodtan kérdezzék meg, segíthetnek-e neki, vagy ha lámpás kereszteződésen állnak, mondják meg, hogy piros vagy zöld-e a lámpa. Ez nagy segítség.”

Loványi Eszter a hallássérültek életét, mindennapjait mutatta be a gyerekeknek. „Az mondtam el, hogy milyen sokfélék lehetnek a siket és a nagyothalló személyek. Mások az igényeik, különbözőképpen kell nekik segíteni. Vannak köztünk olyanok, akik beszélnek, és olyanok is, akik jelnyelvet használnak. Különböző játékokat, eszközöket, feladatokat hoztam nekik. Meglepődtek, hogy a szájról olvasás nem olyan egyszerű, amilyennek gondolták. Szájról olvasást ábrázoló képekről – csak szájakat láttak – ki kellett találniuk, milyen hangot látnak. Sokszor nem tudtak rájönni. Mutattam mondatokat tartalmazó kártyákat, segítségükkel jól lehet kommunikálni hallássérülttel. Majd a gyerekeknek a hallássérültek kommunikációjával kapcsolatos állításokat tartalmazó kártyákat kellett húzniuk, és el kellett dönteniük, hogy az illető állítás igaz vagy hamis-e. Elmondtam, hogy ha hallássérülttel kommunikálnak, álljanak vele szembe, artikuláljanak jól, és a fényviszonyok legyenek megfelelők; sötétben ne beszéljenek, mert nem látni a szájukat.”

Mányik Richárd a tréningen a mozgássérült-szekciót képviselte. „Képes kártyákkal vezettem be, hogy milyen sportokat ismernek, osztályoztuk őket, hogy szerintük melyiket lehet kerekes székből végezni, és melyiket nem. A bemutatott tizenkettőből mindegyiket lehetett kerekes székből is, de jó néhányról nem feltételezték. Nem egységesen tudták például, hogy ejtőernyőzni vagy testépí-

tést végezni lehet kerekes székesen is, kosarazni, rögbizni, vívni, úszni, teniszezni és kutyával frizbizni szintén."

Sziklai-Bengyel Nóra terápiás játékokba vonta be a gyerekeket. „A sok információ után lazíthattak, játszhattak Riszával. Köszönnie kellett, mindenkinek pacsit adott, és ezért jutalomfalatot kapott. Utána a hámból ki kellett húzni különböző trükk-kártyákat, és a rajtuk levő játékos feladatokat – pl. fektetés, kosárbehozás, hempergőzés – kellett vele végeztetniük: ők adták ki a vezényszót, s ezt végre kellett hajtania. Nagyon tetszett nekik, örültek, hogy irányítani tudják és megjutalmazhatták őt. Beszélgettünk a segítőkutya-típusokról, kérdezhettek is, közben simogathatták Riszát. Ügyesek, nyitottak voltak; öröm ilyen gyerekekkel dolgozni."

Rövid időre a hetedikes **Majer Dáriusz** is bekapcsolódott a tréningbe. Van otthon kutyája, de nincs kiképezve. Anyukája, aki egész nap vele van az iskolában, elmondta: nem tudták, hogy nálunk is lehet a munka-, szociális és családügyi hivatalnál mozgássérült-segítő kutyát igényelni. Nekik is jó lenne, hiszen jelentősen tehermentesítené a családtagokat, ugyanis Dáriusz nem tud felállni a kerekes székéből.

A tréning után a gyerekek egymás szavába vágva mesélték élményeiket. Nagy sikernek számít, hogy az egyik kislány, aki eddig nagyon félt a kutyáktól, itt meg is simogatta a terápiás kutyát. **Vass Szilvia** matematika–fizika szakos pedagógus végig figyelemmel kísérte a foglalkozásokat, és nem sajnálta, hogy matematikaóra helyett ilyen tréningen vettek részt a tanulók. „Kutyás család vagyunk, szeretjük a kutyákat, férjem állatorvos. Tudom, hogy sok türelmet igényel a kiképzésük. Az is ismerős számomra, hogy sérülteknek segítenek. A férjemnek van egy vakvezető kutya „páciense". A gazdáját kisgyermeke nevelésében, gondozásában, pelenkázáskor, öltöztetéskor segítette. Biztos vagyok benne, hogy a mai találkozás jó hatással lesz a gyerekekre. Sőt, minden gyereknek ajánlanám, hogy legyen kutyája. Felelősségtudatra nevelné őket. A tanulókat teljesen lekötötték a látottak, nem kellett fegyelmezni őket, rájuk szólni. Ez ritkán fordul elő. Többször kellene ilyennel szembesíteni őket, hogy megbecsüljük, hogy látunk, hallunk, mozogni tudunk, mert vannak emberek, akik,

sajnos, ezek hiányában kénytelenek élni."

Másnap a **Diósförgepatonyi Móricz Zsigmond Alapiskolában és Óvodában** várták nagy izgalommal a kutyás vendégeket. Az óvodásoknak és a nyolcadikosoknak tartottak érzékenyítő tréninget. A hatás itt sem maradt el. „Csodálatos, hasznos program volt – mondta **Fekete Anikó** igazgatónő. – Olyan élményben volt részünk, mely mély nyomokat hagyott, és figyelmeztetésként hatott, hogy vigyázzunk egészségünkre, legnagyobb kincsünkre." A találkozás után a gyerekek – kicsik és nagyok egyaránt – napokig a látottak és hallottak hatása alatt voltak. Magyarórára fogalmazást is írtak. Idézzünk most kettőből: „Pénteken lehetőségünk nyílt betekinteni a fogyatékos emberek világába. Számomra ez nagyon távolinak tűnt. Hihetetlen, hogy mi mindenre képesek. Bebizonyosodott, hogy a kutyák mekkora segítséget nyújtanak a beteg emberek számára. A kutya az ember leghűségesebb barátja! Alkalmunk nyílt ezen a napon közel kerülnünk hozzájuk. Megtanultuk, hogyan kell jelek alapján irányítani őket, sőt még pacsit is kaptunk tőlük. Csodálattal zártuk ezt a napot. Felnézek az ilyen csodálatos emberekre és segítőjükre." (Jókai Leila) „Iskolánkban egy pénteki napon meglepetés várt ránk, a 8. osztályra. Sérült emberek segítő kutyákkal tartottak nekünk előadást. A hír hallatán nagyon kíváncsiak lettünk. A tornateremben zajlott a bemutató. A látássérült lány, Enikő bemutatta nekünk, hogyan közlekedik ő, miként segít neki vakvezető labradorja, Bors. Kérdezhettünk tőle, majd játékosan kipróbálhattuk a fehér pálcával való közlekedést. A mozgássérült bácsitól megtudhattuk, hogy milyen sportokat űzhet egy mozgássérült személy. Aztán megismerkedhettünk Riszával, az uszkárral. Szerintem ő volt a legokosabb kutyus. Tanulva játszhattunk vele. Ezt követően a siket, hallássérült hölggyel, Eszterrel „beszélgettünk". Nagy meglepetésemre nemcsak a jelnyelvet ismerte, hanem szájról is olvasott, és beszélt is. Videón néztük meg az ő ebét, Kukut. Az előadás nagyon tetszett, sokat megtudhattunk a sérültek életéről. Remélem, még valamikor találkozhatunk velük és a segítőtársaikkal." (Simon Patrik)

És hogyan látják az egyesület tagjai, milyen eredményt hozhat a bemutatójuk? Sziklai-Bengyel Nóra kutatások eredményeire is tud hivatkozni: „Sokkal nyitottabbá válnak ezek után a gyerekek a különböző sérüléssel élők iránt. Nem azt fogják hinni, hogy másik bolygóról vannak, hanem gyakorlatilag ugyanolyanok, mint bárki más. Ugyanolyan érzéseik és gondolataik lehetnek, csak esetleg éppen nem tudnak járni, nem hallanak vagy nem látnak. A tréningek során megtanulják, hogyan lehet közelíteni ezekhez az emberekhez."

Tóth Erika

A programot a TriGranit Development Slovakia Rt. támogatta.

A családok jövője – a jövő családjai

A cím sokat ígérő és elgondolkoztató; elterjedt vélemény, hogy a család válságban van. Ez a megállapítás nem új keletű. Egy amerikai folyóirat, a Boston Quarterly Review már 1859-ben annak a véleménynek adott hangot, hogy a család válsága Amerika létét teszi kétségessé.

Egy dolog világosan látszik: a család intézménye állandóan változik, mint ahogy a társadalmi körülmények, a család funkciói is.

Igaz, ma is gyakran beszélünk a család válságáról, leginkább az európai demográfiai „tél", a születések számának drasztikus csökkenése miatt.

A családok jövője – a jövő családjai című konferencián, melyet a magyarországi Nagycsaládosok Országos Egyesülete és a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége szervezett, s amelynek Brüsszelben az Európai Parlament adott helyet (házigazdái Hölvényi György és Pelczné Gáll Ildikó fideszes képviselők voltak), hasonló kérdéseket boncolgatott. Vajon milyen okai vannak a mai válságjelenségeknek, s mit lehet tenni a családokért? Hisz a népesség csökkenése komoly társadalmi probléma – a nyugdíjrendszerek fenntarthatóságától az előjelezhető komoly munkaerőhiányig terjedően. S akkor nyilván felmerül a kérdés: mennyire magánügy, és milyen mértékben társadalmi „ügy", hogy hány gyermek születik? Milyen felelősség terheli a társadalmat? Mennyire anyagi kérdés, és mennyire értékfüggő, hogy egy család mennyi gyermeket vállal?

Hidegháthy Andrea felvétele

Komoly kihívás tehát egy hatékonyabb családpolitika kialakítása. A konferencia több résztvevője is sürgette a családok támogatására irányuló egységes európai fellépést. Ez azért is érdekes, mert a családpolitika az egyes tagországok hatáskörébe tartozik, másrészt gyakrabban lehet hallani kevesebb európai beavatkozásra vonatkozó hangokat. Az európai intézményeknek a családpolitika területén gyakorlatilag semmilyen hatáskörük nincs. Amit tehetnek, az a jó gyakorlat terjesztése. Azonban több olyan jogi norma születik európai szinten (gondoljunk pl. a megbukott, anyasági szabadságra vonatkozó irányelvre), mely közvetve befolyásolja a családpolitika alakulását.

A népesedési helyzet Európa-szerte eltérő – a skandináv országokban, Írországban, Franciaországban a népesség nem csökken. Különbözik az egyes országokban a szociál- s ezen belül a családpolitika is. Ha a trendeket megfordítani egyelőre nem sikerült is, javulás elérhető – ahogy ez Magyarországon történt az utóbbi években olyan családtámogató intézkedések sorával, mint pl. a Gyed Extra, a babakötvény, a lakástámogatás, a bölcsődei és óvodai férőhelyek számának növelése (Novák Katalin államtitkár). Sokat javíthatna a helyzeten a fiatalok munkanélküliségének csökkenése, az önálló lakáshoz jutás támogatása – a helyzetet így látja M. Petir horvát képviselőnő.

Az egyes országok, régiók helyzetének különbözőségét elfedik az átlagok – mutatott rá a konferencia egyik legérdekesebb előadásának szerzője, Kiss Tamás romániai magyar szociológus. Míg a skandináv országok helyzete konszolidált, a keleti és a balti országokat a kiürülés fenyegeti, nemcsak az agyelszívás, a jól képzett fiatalok elvándorlása következtében, hanem az elvándorlás nagyságrendje miatt fizikai értelemben is. A magas munkanélküliség, a bérek közti hatalmas különbségek miatt sokan külföldön vállalnak munkát. Súlyos a helyzet Romániában, különösen Erdélyben, ahonnan több mint egy évtizede indult el egy masszív kivándorlási hullám. Magyarország mára ilyen értelemben elveszítette vonzerejét, a célországok ma elsősorban a nyugat-európai országok. Súlyos probléma, hogy a szülők gyakran hátrahagyják gyermekeiket a nagyszülőkre vagy az idősebb testvérre. Az így elhagyottak számát Romániaszerte több mint százezerre becsülik.

Miközben arra hívjuk fel a figyelmet, hogy kevés gyermek születik, rosszul bánunk a meglévő erőforrásokkal. Ha nem így volna, a viszonylag gazdag Európában nem lehetne ilyen nagyarányú a gyermekszegénység. A statisztikai adatok szerint Európa-szerte a gyermekek 28%-a a szegénységi küszöb alatt él, és kb. 15% a korai iskolaelhagyók aránya. Aggasztó a társadalomnak a szülőkhöz, egészen pontosan az anyákhoz való viszonyulása is. Ha gyermekét nevelő édesanya keres munkát, nehezebben talál, mint a gyermektelen szingli. A sokat emlegetett bérszakadék is akkor nyílik, amikor az anya az első gyermek születése után tér vissza a munka világába.

Tény, hogy sok tagországban történt előrelépés az utóbbi években, de a családért jóval többet kell tenni európai, tagállami, helyi szinten, és a köztudatban is.

Bauer Edit

Fogyatékosságtudományi kutatások

Az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) 111917K pályázat keretében az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara és a Magyar Szociológiai Társaság Fogyatékosságtudományi Szakosztálya 2015. augusztus 25-én Budapesten konferenciát rendezett. Az előadók a fogyatékosságtudományi OTKA-kutatás első évének tapasztalatairól számoltak be.

Könczei György vezető kutató bevezetőjében elmondta, hogy a 3 éves kutatás első évének tapasztalatait kívánják megosztani a résztvevőkkel, és a továbbiakban is minden évben terveznek hasonló konferenciát. Az OTKA által finanszírozott kutatást 2014 végén indították; első lépésként a nagyobb perspektívába illeszkedő kutatás szakirodalmát gyűjtötték össze, majd a vizsgálódás módszertanát állították össze.

Az első előadás érdekes témát boncolgatott. **Könczei György és Kolonics Krisztián Hullámhegyek és hullámvölgyek – egy törpétől egy Kis Emberig** című előadásukban karakteres Kis Emberek arcát és sorsát mutatták be a mezopotámiai és egyiptomi kezdetektől a 20. század utolsó harmadáig. A törpeszerep változásait vizsgálták. A görögök és a régi zsidó társadalom tisztelte, védte a törpéket. Napjainkban különös változások tapasztalói lehetünk, főleg az angolszász országokban, ahol nem ritka a sportként űzött „törpedobás", sőt megjelenik a törpepornó is. Kolonics Krisztián kutatásai azt bizonyítják, hogy a Kis Ember sorsa függ a család anyagi és társadalmi helyzetétől, függ attól, milyen önálló életviteli képességei vannak, továbbá a szülőtípuson is múlik, hogyan alakul az ilyen gyermek élete, milyen felnőtté válik. Kutatási kérdés továbbra is, hogy a befogadás és kifogadás lüktetése miként mutatkozik meg a társadalomtörténet egyes szakaszaiban.

A konferencia következő előadói **Hernádi Ilona** (ő skype-on kapcsolódott be) és **Kunt Zsuzsanna** voltak. Kutatási témájuk: **A test fegyelmezése.** Az előadás Foucault-i perspektívából és a feminista fogyatékosságtudomány kultúrkritikáját figyelembe véve a tudományos megfigyelésnek és értelmezésnek kitett női test megélt tapasztalatának és társadalmi konstrukciójának problematikáját tárgyalta. Kutatásuk a női tapasztalatok sokaságát tárta fel tíz-tíz olyan anyával folytatott narratív beszélgetés segítségével, aki miután megtudta, hogy gyermeke Down-szindrómás lesz, elvetette magzatát, illetve aki megtartotta.

Horváth Péter és Sándor Anikó Lehet nekem is családom? című előadása a fogyatékos gyermekek családhoz való jogáról szólt. A fogyatékos gyermekeket örökbe fogadó családok jellemzőit és az örökbefogadás folyamatát vizsgálta külföldi kutatások és az első magyarországi eredmények tükrében. A téma releváns, mert a magyar gyermekvédelmi törvény 2014 januárja óta nem teszi lehetővé, hogy 12 év alatti gyermekek intézményes gyermekvédelmi ellátásba kerüljenek. Ez alól azonban kivételt képezhetnek a fogyatékos gyermekek, ami a legkorábbi életszakasztól kezdve intézményes kirekesztéshez vezet. Az előadás egy kérdőíves felmérés eredményei alapján bemutatta a fogyatékos gyermeket tudatosan örökbe fogadó szülők jellemzőit s az örökbefogadást támogató és ellenző szereplők csoportját. Az érintettek tapasztalatai alapján körüljárta a folyamat nehézségeit és a rájuk reagáló javaslatokat.

A következő terület, amellyel a konferencia foglalkozott: **Párkapcsolatok, gyermekvállalás és a szülői szerepek intellektuális fogyatékossággal élő embereknél. Katona Vanda** és **Szücs Marianna** vizsgálatuk fő célkitűzéseit, hipotéziseit mutatta be. A sztereotípiák szerint az intellektuális fogyatékosság és a „jó szülő" ideálja nem egyeztethető össze, mindazonáltal számos vizsgálat rámutatott, hogy nincs rendszerszintű korreláció az intellektuális fogyatékosság és a szülőség megjelenése között.

A fogyatékos személyek társadalmi szerepvállalása kereteinek meghatározásában fontos szerepe van a jognak mint sajátos társadalmi normarendszernek. **Hoffman István** és **Jakab Nóra** előadásukban áttekintették, hogy a fogyatékossági paradigmák miként hatottak a fogyatékossággal kapcsolatos jogi szabályokra. Kiemelték, hogy a nemzetközi jogi és az alkotmányjogi keretrendszer erősen épít az emberi jogi és a szociális modellre. Vizsgálatukban a fogyatékos személyek élethelyzetét jelentős mértékben befolyásoló polgári, családi, közigazgatási, szociális és munkajogi szabályok elemzésére helyezték a fő hangsúlyt.

A fogyatékosságtudományi OTKA-kutatás első évének tapasztalatai, eredményei azt mutatják, hogy a vizsgálódás új összefüggéseket tárhat fel, új értelmezést adhat a vizsgált területek jelenségeinek. Érdeklődéssel várjuk a további tapasztalatait.

Hóka Rozália

Együtt a fogyatékkal élőkért – IX.
Kamaszkáosz

A speciális nevelési igényű gyermek kiskamaszkorba érkezésekor felmerülő oktatási-nevelési kérdésekről értekeztünk a Gyulafehérvári Caritas Tanácsadó Szolgálata Fogyatékkal Élőknek, a Romániai Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete, az Apáczai Csere János Pedagógusok Háza és a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége által szervezett szeptember 18–19-i csíkszeredai konferencián.

A kétnapos tanácskozás 235 résztvevővel – segítő szakemberek, gyógypedagógusok, pedagógusok, pszichológusok, szociális munkások, szülők, hazai és magyarországi előadók – zajlott. A jelen levők különböző szakterületeken végighaladva, 10 előadás, 12 műhelymunka és egy lelki program segítségével találhattak értékes ötletekre, javaslatokra és módszerekre.

Ludescher László, a Gyulafehérvári Caritas ágazati igazgatója megnyitó beszédében kiemelte, hogy a rendezvény egyedülálló magyar nyelvű gyógypedagógiai konferencia Erdélyben, és a szervezésben részt vállaló szervezetek közös ügyévé vált. **Burus-Siklódi Botond,** a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének elnöke örömét fejezte ki, hogy ilyen nagy az érdeklődés a konferencia iránt. **Nagy Szilárd,** a Romániai Gyógypedagógusok Egyesületének elnöke szerint ez olyan fórum a szakemberek számára, melynek létjogosultsága van; lényege, hogy gondolatokat ébresszen, segítse a résztvevők mindennapi munkáját.

Szász-Heron Kinga pszichológus (Csíkszereda) Hernyólábtól lepkeszárnyig című, ráhangoló előadásában a kamaszkori metamorfózisról, a személyiség teljes átalakulásáról, testi, lelki, szellemi és szociális változásairól beszélt. A kiskamaszkor olyan – mondta –, mint egy második születés. A serdülőnek teljesen új identitást kell felépítenie, folyamatosan keresve az egyensúlyt a növekedés és lelki érés között. Tapasztalata szerint fontos, hogy ne bagatellizáljuk a kamaszkori viselkedést, érdemes időt szánni rá, hogy megértsük, mit akar üzenni vele a fiatal, valamint felhívta a figyelmet a mai, „Z generációt" fenyegető veszélyekre.

Faragó Bircsák Márta gyógyító pedagógus (Budapest) a neurotikus jelenségeket elemezte, valamint bemutatta az intézményükben bevált segítési, beavatkozási módokat.

A Prima díjas **dr. Gyarmathy Éva** pszichológus (Budapest) a „furi" gyermekekről beszélt: ők azok, akikből bármi lehet. Valamilyen eltérés miatt általában diagnózist kapnak, aztán kiderül, hogy egyik vagy másik területen kiemelkedő teljesítményeket érhetnek el. A tehetség alapos elemzése után a tehetséggondozás téves értelmezéséről beszélt. A tehetséget gyakran a képességekkel azonosítjuk, tévesen. A képesség tulajdonképpen annak következménye, hogy kitartó munkával begyakoroltunk valamit. A tehetséget a Duracell-nyuszihoz hasonlította: a tehetséget nem lehet leállítani, még akkor sem, amikor mindenki más már feladta, és azt mondta, hogy nem lehet. A tehetséggondozás legnagyobb feladata, hogy ingerekkel vegyük körbe a gyermekeket, olyan eszközöket, kihívásokat, feladatokat adjunk nekik, amelyek érdeklik őket. A tehetség kulcsa a szakember szerint a hogyanban rejlik; jellemzi a divergens gondolkodás és a kreativitás is.

Cosma István pszichológus (Marosvásárhely) a serdülőkori változásokkal együtt járó figyelemzavarról tartott előadást. Nézete szerint ez varázslatos kor, minden határt feszeget, próbára tesz, és addig nincs baj, amíg a kamasz változik a szélsőséges állapotokban; baj akkor van, ha megreked valamelyik állapotban. Fontosnak tartja, hogy megpróbáljuk kiaknázni a lehetőségeket, adottságokat, s ne tegyünk egyenlőségjelet a gyerek és a probléma közé.

Ilyés Irén pszichológus (Kolozsvár) a személyiségfejlesztés fontosságára hívta fel a figyelmet. A szimbolikus, játékterápiák jelentősége, hogy védett környezetben lehet még egy kicsit gyermek a kamasz is. Úgy tud megjelenni a gyermek problémája, hogy nem kell kimondania, nem konfrontálódik, érzelmileg biztonságos terepen marad-

hat, így akár beindulhatnak az öngyógyító folyamatok is.

Faragó Ferenc, az Autisták Országos Szövetségének elnöke (Budapest) előadásában az autizmus leírásához az irodalomból és a művészetekből hozott fel képszerű példákat. Szerinte úgy is jellemezhetnénk az autista gyermeket, mint aki önmagával határos: az a gyermek, aki együtt van másokkal, de mégis egyedül, mintha egy olyan búra volna körülötte, amelyből kijönni is nehéz, de bemenni is.

Dr. Schaffhauser Franz, a Pető András Főiskola intézményvezetője (Budapest) fontosnak tartja, hogy a segítés konkrét gyakorlatában a teljes emberi személyt figyelembe véve végezzük munkánkat. A Pető-módszer ezt a holisztikus látásmódot követi.

Szerdahelyi Márton gyógytornász (Budapest) az alapozó terápiáról szóló előadásában a mozgás- és az anyanyelvi fejlődés közötti összefüggésekről beszélt. Az alapozó terápia a mozgásügyesség megalapozása. A speciális gimnasztika révén az idegrendszer éretlen területeit célozza meg, és elősegíti az idegrendszeri működés összerendezését.

Dr. Földiné Angyalossy Zsuzsanna intézményvezető (Budapest) beszélt a látássérülések fogalmáról és osztályozásáról, előfordulási gyakoriságáról, a látássérült gyermekek eredményes tanulási feltételeiről, a használt segédeszközökről, s részletesen elemezte a különböző oktatási formák előnyeit és hátrányait. Felhívta a figyelmet arra, hogy sok esetben a viselkedésbeli, mozgásbeli vagy egyéb változásoknál fontos megnézni a látás állapotát, illetve hogy milyen tünetek utalhatnak látássérülésre.

Dr. Berszán Lídia egyetemi docens (Kolozsvár) a személyiségbeli és szociális fejlődést, szexuális nevelést az értelmi fejlettségi szint szempontjából is elemezte, s megosztotta gyakorlati tapasztalatait a témában. Véleménye szerint a szexualitás helye egy felelősen vállalt, kölcsönös szeretetre és bizalomra épülő kapcsolatban van, ezért a fogyatékkal élő gyermek és fiatal szexuális nevelésének is ebben az irányban kell hatnia.

Ft. Ilyés Zsolt plébános (Csíkszentlélek) a kiskamaszkort a lelki élet és az istenhit szempontjából boncolgatta. Meglátása szerint ez az a kor, amikor a gyermeki hit összeomlik. Hogyan is kezeljük a kamaszt, aki mindent megkérdőjelez? – tették fel a kérdést sokan. Véleménye szerint az elfogadás sokat segít ilyenkor, fontos szem előtt tartani, hogy ez átmeneti időszak, amely ha sikeresen lezajlik, lelki növekedést eredményez; ahogy az előadó fogalmazott: „eljön majd a Húsvét".

Sikeres konferenciát zártunk, bízunk benne, hogy az érdeklődők értékes útravalókkal tértek haza. Öröm volt viszontlátni az évről évre visszatérő résztvevőket, és természetesen örömmel fogadtuk azokat is, akik újonnan jöttek. A Kolozsvárról érkező kis csapat úgy fogalmazott, hogy már természetes éves programjuk része, egy szentgyörgyi szakember pedig elmondása szerint azért szereti ezt a konferenciát, mert akik itt találkoznak, szakmailag nagyon elkötelezettek és érdeklődőek.

Kedves résztvevők, köszönjük, hogy itt voltatok! Lelkesedésetek erőt ad a jövőbeli tervezéshez!

Szász Emese
Gyulafehérvári Caritas – Szociális Gondozás Tanácsadó Szolgálat Fogyatékkal Élőknek

Magas állami kitüntetés Pogány Erzsébetnek, szakmai elismerés Bauer Editnek

Áder János, Magyarország köztársasági elnöke augusztus 20-a alkalmából az összmagyar kapcsolatok erősítését szolgáló munkájáért a Magyar Érdemrend tisztikeresztje kitüntetést adományozta Pogány Erzsébetnek, a Szövetség a Közös Célokért Polgári Társulás igazgatójának, a Carissimi Nonprofit Alap kuratóriumi tagjának. A kitüntetést Czimbalmosné Molnár Éva nagykövet asszony adta át Pozsonyban.

Bauer Edit volt EP-képviselőt, a Carissimi kuratóriumi tagját a közelmúltban megválasztották a vilniusi székhelyű Nemek Közti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE) tanácsadói testületébe. Ezt megelőzően a Torinóban székelő Európai Továbbképzési Alap (ETF) vezetői testületének lett a tagja.

Mindkettőjüknek szeretettel gratulálunk. *(Carissimi)*

Egészségnap Pozsonyban

A preventív medicinával foglalkozó Sanus Alapítvány idén szervezett harmadik alkalommal egészségnapot. Szeptember 11-én a pozsonyi Istropolis épületében folyt le, s a Sanus és a Diador Polgári Társulás közös projektje volt. A nagy nyilvánosság figyelmét hívta fel a helytelen táplálkozás és a mozgáshiány veszélyeire. Az egészségtelen életmód időzített bombaként hat: következtében alakulnak ki az ún. civilizációs betegségek (elhízás, cukorbetegség, magas vérnyomás).

Az egészségnapon az érdeklődők megmérethették vércukor- és koleszterinszintjüket, vérnyomásukat, szervezetük zsírtartalmát (BMI = body mass index). Hivatásos szaknővérek ötleteket adtak a helyes táplálkozáshoz, mozgáshoz, tanácsot a civilizációs betegségek elkerülésére.

Idén pedagógusok által felügyelt alkotóműhely is volt a gyermekeknek. Rajtuk keresztül a szervezők szüleiket, nagyszüleiket és a tágabb családot is meg kívánták nyerni az ügynek. Tudnivaló ugyanis, hogy a jó és a rossz berögződések egyaránt gyermekkorban gyökereznek.

A szülők kérésére a gyermekek vércukor- és koleszterinszintjét, valamint vérnyomását is szívesen megmérték a szaknővérek. Hogy a szuritól és a vérnyomásméréstől ne féljenek, bohócdoktorok siettek a kis vendégek segítségére, oldva a feszültséget és félelmet.

Az egészségnap oldott hangulatban telt; a szervezők, az önkéntes szaknővérek, pedagógusok, bohócdoktorok, valamint a látogatók kellemes, eredményes napot tudhattak maguk mögött.

Megjegyzem: nem ártana, ha az ilyen rendezvényekre, ahol a belépés és az állapotfelmérés ingyenes, még nagyobb számban látogatnának el az emberek. Addig figyeljünk magunkra, amíg nem késő. A civilizációs betegségek kezdetben nem fájnak. Az idő előrehaladtával azonban nagyon komoly, visszafordíthatatlan betegségekbe torkollhatnak.

– a –

Fénykép: Flórián Gabriella

Kultúrával az akadályok ellen – meghívó

*Idén tartja tizedik alkalommal **Kultúrával az akadályok ellen** című kulturális rendezvényét a Velő Polgári Társulás. Bemutatkoznak rajta a fogyatékkal élő emberek, valamint mindazok a kiállítók, akik valamilyen módon próbálják őket segíteni. A rengeteg újdonsággal jelentkező, egész napos program **november 12**-én lesz. A rendezvény a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának és Dunaszerdahely Város Önkormányzatának támogatásával, valamint új partnereink segítségének köszönhetően jön létre. Mivel ez a jubileumi tizedik év, a hangsúlyt a segítségnyújtásra és a lehetőségek bővítésére helyezzük. Fő támogatónk továbbra is a Zepter Livelonger cég, amely egy évtizede jelentős segítséget nyújt társulásunknak. Idén partnerként csatlakozik hozzánk a KM Cars kft. Opel-autószalon, amely bekapcsolódott az Opel Handycars programjába. Ezt a csehországi anyavállalat Handycars programjának igazgatója fogja bemutatni. Fő partnerünk még a Freecharging.net cég, amely ingyenes applikációval segíti a mozgáskorlátozott embereket, valamint más fogyatékkal élőket. Újdonság továbbá, hogy rajzversenyt hirdettünk meg értelmi sérült gyermekek számára. Kiértékelésére a rendezvény ünnepélyes megnyitóján kerül sor. Ugyancsak első alkalommal tartunk rendkívüli diákórát, melyen a mozgássérült táncosok mutatkoznak be a Dunaszerdahelyi Egészségügyi Szakközépiskola tanulóinak. A kiállítás a délelőtti óráktól lesz megtekinthető, és vele egy időben konzultációkra is lehetőség lesz. A műsor délután négy órakor kezdődik a hivatalos megnyitóval, melynek során – hála partnereinknek – a rajzverseny díjazottjai értékes ajándékokat vehetnek át. Este hat órakor kezdődik a Tánc az életem című gála. Fellép a budapesti Gördülő tánccsoport, a Roll Dance Budapest kerekes székes kombi táncegyüttes, az Artman Egyesület képviseletében Gyulavári Ágnes táncoktató és Tóth Károly mozgássérült táncos a KéTely című táncszínházi adaptációval s a dunaszerdahelyi Guruló trió. A kiállítás díjtalan, a gálára a támogatójegy öt euróba kerül. A befolyt összeggel a Carissimi című folyóiratot, az értelmi sérült gyermekeket, valamint a Guruló triót szeretnénk támogatni. A rendezvényre mindenkit szeretettel várunk.*

***Jarábik Imre,** a Velő Polgári Társulás alapítója*

Magyar–szlovák, szlovák–magyar szótár

alkalmazás – aplikácia
asszisztív technológiák – asistenčné technológie
bohócdoktor – doktor klaun
(a) cselekvőképesség korlátozása (gondnokság alá helyezés) – pozbavenie spôsobilosti na právne úkony
fejegér – hlavou ovládaná myš
(a) fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény – Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím
gondnokság alá helyezés (a cselekvőképesség korlátozása) – pozbavenie spôsobilosti na právne úkony
gondnoksági rendszer – opatrovníctvo
görbe tükrök napja – deň krivých zrkadiel
gyengénlátó – slabozraký
hallássérült – sluchovo postihnutý
jog- és érdekvédelem – obhajoba práv a záujmov
jogi cselekvőképesség – spôsobilosť na právne úkony
képzőművészeti szalon – výtvarný salón
kiváltság – privilégium
látássérült – zrakovo postihnutý
megkülönböztető bánásmód – diskriminácia
méltóságteljes élet – dôstojný život
mozgássérült – telesne postihnutý
nyilvános gyűjtés – verejná zbierka
nyitott gerinc (spina bifida) – rázštep chrbtice (spina bifida)
önálló élet – samostatný život
önérvényesítés – sebaobhajovanie
önkéntes – dobrovoľník
sajátos nevelési igény (SNI) – špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby (ŠVVP)
segítőkutya – asistenčný pes
szemvezérelt egér – očami ovládaná myš
Szlovákiai Down-szindróma-társaság – Spoločnosť Downovho syndrómu na Slovensku
Szlovákiai Értelmi Sérülteket Segítő Társulás – Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR (ZPMP v SR)
táblagép – tablet
támogatott döntéshozatal – podporované rozhodovanie
továbbképző és rehabilitációs központ – vzdelávaco-rehabilitačné stredisko
vak – nevidiaci
Velő Polgári Társulás – Miechy – občianske združenie
aplikácia – alkalmazás
asistenčné technológie – asszisztív technológiák
asistenčný pes – segítőkutya
deň krivých zrkadiel – görbe tükrök napja
diskriminácia – megkülönböztető bánásmód
dobrovoľník – önkéntes
Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím – a fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény
doktor klaun – bohócdoktor
dôstojný život – méltóságteljes élet
hlavou ovládaná myš – fejegér
Miechy – občianske združenie – Velő Polgári Társulás
nevidiaci – vak
obhajoba práv a záujmov – jog- és érdekvédelem
očami ovládaná myš – szemvezérelt egér
opatrovníctvo – gondnoksági rendszer
podporované rozhodovanie – támogatott döntéshozatal
pozbavenie spôsobilosti na právne úkony – a cselekvőképesség korlátozása (gondnokság alá helyezés)
privilégium – kiváltság
rázštep chrbtice (spina bifida) – nyitott gerinc (spina bifida)
samostatný život – önálló élet
sebaobhajovanie – önérvényesítés
slabozraký – gyengénlátó
sluchovo postihnutý – hallássérült
špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby (ŠVVP) – sajátos nevelési igény (SNI)
Spoločnosť Downovho syndrómu na Slovensku – Szlovákiai Down-szindróma-társaság
spôsobilosť na právne úkony – jogi cselekvőképesség
tablet – táblagép
telesne postihnutý – mozgássérült
verejná zbierka – nyilvános gyűjtés
výtvarný salón – képzőművészeti szalon
vzdelávaco-rehabilitačné stredisko – továbbképző és rehabilitációs központ
Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR (ZPMP v SR) – Szlovákiai Értelmi Sérülteket Segítő Társulás
zrakovo postihnutý – látássérült

A lap támogatói:
a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala
(Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky – program Kultúra národnostných menšín 2015.)
Bethlen Gábor Alap, OTP Banka

Képzőművészeti szalon 2015 – értelmi sérült emberek alkotásai